

UTKAST PER 06.4.10

**TREDJE PERIODISKE RAPPORT OM
GJENNOMFØRINGEN AV
EUROPARÅDETS RAMMEKONVENSJON
OM
BESKYTTELSE AV NASJONALE
MINORITETER**

NORGE

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

April 2010

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
DEL I PRACTICAL ARRANGEMENTS MADE AT THE NATIONAL LEVEL FOR FOLLOWING UP THE RESULTS OF THE SECOND MONITORING CYCLE	5
TILTAK NASJONALT FOR Å FØLGE OPP RESULTATENE FRA ANDRE OVERVÅKNINGSSYKLUS	5
A. INFORMASJON OM DELTAKELSE FRA ORGANISASJONENE FOR NASJONALE MINORITETER OG ANDRE IKKE-STATLIGE ORGANISASJONER I MYNDIGHETENES IMPLEMENTERING OG OVERVÅKNING, OG BETYDNINGEN AV INVOLVERINGEN	5
B. PUBLISERING AV RESULTATENE FRA DEN ANDRE OVERVÅKNINGSSYKLUSEN	7
C. OPPFØLGINGSAKTIVITETER PÅ NASJONALT, REGIONALT OG LOKALT NIVÅ	7
D. ANDRE TILTAK FOR Å FREMME KJENNSKAP TIL RAMMEKONVENSJONEN	7
DEL II.....	8
TILTAK FOR Å FORBEDRE GJENNOMFØRINGEN AV RAMMEKONVENSJONEN	8
<i>a. Tiltak for å følge opp Ministerkomiteens anbefalinger i resolusjonen.....</i>	<i>8</i>
<i>b. Gjennomføring av Rammekonvensjonen artikkel for artikkel.....</i>	<i>12</i>

Forord

Europarådets ministerråd vedtok Rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter¹ i november 1994. Konvensjonen trådte i kraft i 1998.

Rammekonvensjonen er det første rettslig bindende multilaterale instrument som omhandler beskyttelse av nasjonale minoriteter. Norge ratifiserte Rammekonvensjon i 1999. Som en oppfølging fremmet Kommunal- og regionaldepartementet *St.meld. nr. 15 (2000-2001) Nasjonale minoriteter i Noreg. Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar.*

I henhold til Ministerkomiteens *Resolusjon (97) 10 Regler vedtatt av Ministerkomiteen for overvåkningsmekanismer i artiklene 24- 26 i Rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter, pkt 21, skal det rapporteres hvert 5. år regnet fra fristen for forrige rapport.*

Dette er Norges tredje rapport om gjennomføringen av Rammekonvensjonen. På bakgrunn av Norges andre rapport ga Europarådets ministerkomité i resolusjon av 20. juni 2007 sine anbefalinger til Norge.

Denne tredje rapporten omhandler forhold som gjelder jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket/taterne og skogfinner, som regnes som nasjonale minoriteter i Norge. Slik vi omtalte i den første periodiske rapporten forstår vi i Norge begrepet ”nasjonale minoriteter” som minoriteter med langvarig tilknytning til landet. Minoritetsgruppene må være i mindretall og ha en ikke-dominerende stilling i samfunnet. De må videre ha etniske, språklige, kulturelle og/eller religiøse særtrekk som gjør at de i vesentlig grad er ulike resten av befolkningen i Norge. I tillegg må personene det dreier seg om ha en felles vilje til å opprettholde og utvikle egen identitet. (Se Norges første periodiske rapport punkt 3.1.)

Forutsetningen om ”langvarig tilknytning” gjør det klart at nyere innvandrergupper ikke anses for å være nasjonale minoriteter i Norge. Forhold som gjelder den øvrige innvanderbefolkningen (*immigrant communities*) i Norge blir ikke vurdert som relevant i denne rapporten.

Når personer kommer til Norge som har bakgrunn fra de samme gruppene som i Norge har fått status som nasjonale minoriteter, vil disse som hovedregel omfattes av tiltak som er utformet for den nasjonale minoriteten (for eksempel språkopplæring), selv om den enkelte ikke har langvarig tilknytning til landet. Rapporten kommenterer derfor også kort forhold som angår rom som har kommet til Norge de siste årene.

¹ Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse for nasjonale minoriteter
<http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/nasjonale/europa/bn.html>

Når det gjelder samenes situasjon vises det til *Norges rapport om gjennomføringen av ILO konvensjon 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater* som ble oversendt ILO i 2008. (Sett inn henvisning til rapporten i fotnote.)

For utfyllende beskrivelser viser vi til Norges første og andre rapportering², da vi har lagt vekt på å unngå gjentakelser. Dette er i overensstemmelse med Europarådets skisse for landenes tredje rapport for gjennomføring av rammekonvensjonen. Med utgangspunkt i skissen er rapporten delt i to:

- Del I Tiltak for å følge opp resultatene fra den andre overvåkningssyklusen.
- Del II Tiltak iverksatt for å forbedre gjennomføringen av Rammekonvensjonen. Under Del II punkt a informeres det om hvordan anbefalingene i resolusjonen fra Ministerkomiteen har blitt fulgt opp. Under Del II punkt b omtales tiltak og politikk i forhold til hver enkelt artikkel i konvensjonen. Under dette punktet er også Rådgivende komiténs anbefalinger til de enkelte artiklene tatt inn.

Ansvar for å samordne regjeringens politikk overfor nasjonale minoriteter ble flyttet fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) 1. januar 2010. Dette innebærer ingen realitetsendring i forhold til saksfeltet. FAD har dermed hovedansvaret for gjennomføringen av Rammekonvensjonen og har utarbeidet den tredje periodiske rapporten i samarbeid med øvrige fagdepartementer.

De nasjonale minoriteters organisasjoner har deltatt på informasjonsmøter og fått muligheter til å komme med muntlige innspill. Rapporten har vært på høring til de nasjonale minoritetenes organisasjoner, Sametinget, og det sivile samfunn. Organisasjonene for de nasjonale minoritetene, Sametinget og det sivile samfunn er også orientert om muligheten for å sende skyggerapporter til Europarådet i forbindelse med Norges tredje rapportering. De nasjonale minoritetenes organisasjoner blir tilbudt økonomisk bistand fra FAD for å oversette eventuelle skyggerapporter.

De nasjonale minoritetene har i forbindelse med rapporteringsprosessen også tatt opp en rekke spørsmål som ikke direkte berører gjennomføringen av rammekonvensjonen og som vil bli tatt opp i andre sammenhenger [...]

Norges rapport foreligger på norsk og engelsk.

² Norges første rapport finnes på http://www.regjeringen.no/Upload/AID/temadokumenter/nasjonale_minoriteter/nasjmin_europaradet_norges_andre_rapp_no.pdf

Norges andre rapport finnes på http://www.regjeringen.no/Upload/AID/temadokumenter/nasjonale_minoriteter/nasjmin_europaradet_norges_andre_rapp_no.pdf

For ytterligere informasjon om arbeidet med oppfølging og rapportering på Rammekonvensjonen, vennligst ta kontakt med:

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet
Same- og minoritetspolitisk avdeling
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO
Tel.: (+47) 22247175
E-mail: postmottak@fad.dep.no

DEL I PRACTICAL ARRANGEMENTS MADE AT THE NATIONAL LEVEL FOR FOLLOWING UP THE RESULTS OF THE SECOND MONITORING CYCLE

TILTAK NASJONALT FOR Å FØLGE OPP RESULTATENE FRA ANDRE OVERVÅKNINGSSYKLUS

a. INFORMASJON OM DELTAKELSE FRA ORGANISASJONENE FOR NASJONALE MINORITETER OG ANDRE IKKE-STATLIGE ORGANISASJONER I MYNDIGHETENES IMPLEMENTERING OG OVERVÅKNING, OG BETYDNINGEN AV INVOLVERINGEN

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (FAD) har ansvaret for å samordne regjeringens politikk overfor nasjonale minoriteter. Dette innebærer at FAD samordner fagdepartementenes politikk og tiltak overfor nasjonale minoriteter og dialog med organisasjonene for nasjonale minoriteter der det er behov. Som tidligere beskrevet i forordet har FAD ansvaret for oppfølging og overvåking av gjennomføringen av Rammekonvensjonen. Resultatene fra de to første overvåkingssyklusene bidro til at det interdepartementale samordningsutvalget for nasjonale minoriteter og Kontaktforum mellom myndighetene og de nasjonale minoritetsorganisasjonene ble opprettet. Målsettingen er å utvikle en helhetlig politikk for nasjonale minoriteter i dialog med de nasjonale minoritetsorganisasjonene.

Organisasjonenes deltakelse i Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og myndighetene bidrar til synliggjøring og aktivitet i det sivile samfunn.

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet og andre fagdepartementet tar initiativ til dialogmøter med nasjonale minoriteter når det er aktuelt. Når enkeltpersoner og organisasjoner fra nasjonale minoriteter ønsker det, møter departementene disse. Fra enkelte organisasjoner uttrykkes det at departementene gjerne kunne være mer imøtekommende når det gjelder møter med organisasjonene.

FAD samarbeider også med andre aktører i det sivile samfunn blant annet Den norske Helsingforskomité og har deltatt på politisk nivå på konferanser og høringer som gjelder romanifolket/taternes situasjon.

Regjeringen har prioritert de nasjonale minoritetene selv når det gjelder tiltak for det sivile samfunns deltakelse i gjennomføringen av Rammekonvensjonen. Over statsbudsjettet gis det årlig et tilskudd til nasjonale minoriteter. Målsettingen for tilskuddsordningen er å støtte virksomhet som bidrar til aktiv samfunnsdeltakelse og som sikrer alle like muligheter og som motvirker diskriminering. Tilskuddsordningen skal bidra til at prinsippene som er nedfelt i Rammekonvensjonen blir fulgt opp.

Ordningen ble opprettet i 2000 og har blitt løpende justert i forhold til utviklingen av organisasjoner blant de nasjonale minoritetene. Ordningen administreres av FAD.

For 2010 er det på statsbudsjettet avsatt 14 835 mill kroner, hvorav 5 665 mill kroner til grunnstøtte og prosjektstøtte. Fordelingen av midlene til grunnstøtte til organisasjonene og til prosjektstøtte i 2009 framgår av vedlagte oversikt.

Det kan søkes om grunnstøtte til drift av organisasjoner med basis i en nasjonal minoritet. Det kan også søkes om prosjektstøtte til formidling av kunnskap om nasjonale minoriteters situasjon, selvhjelpsvirksomhet og samarbeid over landegrensene. Organisasjoner, kommuner, fylkeskommuner og andre som har virksomhet i tilknytning til nasjonale minoriteter, kan også søke om midler til prosjekter fra denne tilskuddsordningen.

Tilskuddsordningen bidrar til at nasjonale minoriteters organisasjoner i større grad kan være en dialogpartner i utvikling av politikk og tiltak. Flere av organisasjonene gir imidlertid uttrykk for at de ønsker større ressurser både til organisasjonsvirksomhet og til prosjekter for på den måten å kunne engasjere seg sterkere i utvikling av politikk og tiltak.

Tilskuddsposten på statsbudsjettet for tilskudd til nasjonale minoriteter ble evaluert av IRIS (Internasjonal Research Institute og Stavanger) etter oppdrag fra departementet. Rapporten ble overlevert departementet 3. mars 2008. Bl.a. på bakgrunn av rapporten ble det våren 2009 nedsatt en arbeidsgruppe hvor de nasjonale minoritetets organisasjonene som fikk grunnstøtte i 2008 deltok.

Arbeidsgruppen gjennomgikk retningslinjene for fordeling av grunnstøtte til organisasjonene. Hensikten med gjennomgangen var å oppdatere og presisere retningslinjene for fordeling av grunnstøtte etter faktorer som organisasjonenes størrelse, organisering, aktivitet. Målsettingen er at fordelingen av grunnstøtten slik blir mer forutsigbar både for organisasjonene og FAD.

Arbeidsgruppens konklusjoner ble innarbeidet i rundskrivet for 2010 med fokus på blant annet krav om en demokratisk oppbygget organisasjon, med en viss aktivitet og en viss størrelse for å kunne få grunnstøtte, se Rundskriv A-56/2009³.

³ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/rundskriv/2009/a-562009-statsbudsjettet-2010-kap-670-po.html?id=584980>

[Omtale av innspill fra organisasjonene i forbindelse med rapporteringen:]

Det er et grunnleggende prinsipp i konvensjonen å inkludere berørte grupper i saker som berører dem. Det er derfor naturlig å inkludere berørte grupper i forbindelse med rapportering på konvensjonen.

Departementet fikk både i forbindelse med informasjonsmøte om konvensjonen og [møtet etter høringen – settes inn senere] en rekke innspill fra organisasjonene. Relevante innspill er satt inn der de hører naturlig hjemme i rapportens del II punkt b. Mange av de innspillene departementet fikk i forbindelse med møter med organisasjonene berører ikke konvensjonen direkte. Vi ser derfor at det kan være et behov for å bedre gruppenes kjennskap til deres rettigheter og innholdet i rammekonvensjonen.

b. PUBLISERING AV RESULTATENE FRA DEN ANDRE OVERVÅKNINGSSYKLUSEN

Resultatene formidles gjennom flere kanaler:

- Informasjonsmøter for de nasjonale minoritetenes organisasjoner om resultatene av overvåkingen, samt oversending av alle relevante dokumenter
- Utsending av pressemelding
- Publisering av dokumentene på Internett på engelsk og norsk.
- Omtale i departementets elektronisk nyhetsbrev
- Omtale av Ministerrådets resolusjoner i regjeringens budsjettforslag (St. prp. nr. 1).

c. OPPFØLGINGSAKTIVITETER PÅ NASJONALT, REGIONALT OG LOKALT NIVÅ

På nasjonalt nivå blir politikk, tiltak og midler over statsbudsjettet vedrørende nasjonale minoriteter omtalt i regjeringens budsjettforslag,

På regionalt nivå vises det til omtale av nasjonale minoriteters museer (Glomdalsmuseet, Skogfinsk museum, Kventunet, ref Artikkel 5, Museer og kulturbygg.) Overføring av ansvar for nasjonale minoriteter til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet som også har ansvaret for fylkesmennene gir en bedre mulighet til å involvere forvaltningen på regionalt nivå i arbeidet med nasjonale minoriteter.

På lokalt nivå har flere kommuner engasjert seg i forhold som gjelder nasjonale minoriteter, spesielt Oslo kommune i forhold til rom. Enkelte kommuner har fått prosjektstøtte til tiltak som gjelder kvener.

d. ANDRE TILTAK FOR Å FREMME KJENNSKAP TIL RAMMEKONVENSJONEN

For å stimulere til deltakelse i det øvrige sivile samfunn er det lagt ut informasjon om Rammekonvensjonen, Norges rapportering og Europarådets merknader på Fornyings, administrasjons- og kirkedepartementets hjemmeside. FAD utarbeider også regelmessig elektronisk nyhetsbrev om aktuelle nasjonale minoritetsaker.

DEL II

TILTAK FOR Å FORBEDRE GJENNOMFØRINGEN AV RAMMEKONVENSJONEN

a. Tiltak for å følge opp Ministerkomiteens anbefalinger i resolusjonen

[Please provide information and evidence that describe how the specific recommendations included in Part 2 of the Resolution adopted by the Committee of Ministers have been implemented. Indications on other policies and measures considered relevant in this context should also be provided.]

I tillegg til de tiltak som må iverksettes for å gjennomføre de detaljerte anbefalingene i del I og II i uttalelsen fra Den rådgivende komité, inviteres myndighetene til å treffe følgende tiltak for ytterligere å forbedre gjennomføringen av rammekonvensjonen: (Tekst nedenfor i kursiv er hva Ministerkomiteen etterspør, - øvrig tekst er norske myndigheters svar på dette)

- Å treffe de tiltak som er nødvendige, også i økonomisk henseende, for at de nye institusjonene som er etablert for å styrke kampen mot diskriminering, skal bli i stand til å utføre sine oppgaver tilfredsstillende; utvikle bedre informasjonstiltak og tiltak for å fremme bevisstheten om minoritetsspørsmål og det økende mangfoldet i det norske samfunn både blant publikum, politikere, media og offentlige myndigheter;

GJENNOMFØRING:

Styrke institusjoner som skal bekjempe diskriminering

- Ny handlingsplan mot rasisme (Se omtale under artikkel 4)
- Opprettelse av Likestillings- og diskrimineringsombud, (Se omtale under artikkel 4)
- Prosjektet ”Romanifolket/tater - fra barn til voksen” (se omtale under artikkel 6 og 12)
- Regjeringen offentliggjorde 18. november 2009 at det vi blir opprettet et utvalg som skal se på gjennomføringen av norsk politikk overfor romanifolket/taterne frem til i dag. Bakgrunnen for opprettelsen av et utvalg er blant annet at det over lengre tid har vært uttrykt et behov fra romanifolket/taterne og deres organisasjoner om en kartlegging av virkningen av norsk politikk overfor den nasjonale minoriteten. Helsingforskomiteen anbefalte et lignende utvalg i rapporten *Norsk romani-/taterpolitikk, Fortid, nåtid, fremtid - En menneskerettslig vurdering av hovedtrekk i norsk politikk i forhold til romanifolket/taterne* som ble lagt fram i april 2009. Det er avholdt flere møter med organisasjoner innenfor gruppen for å drøfte utvalgets mandat og sammensetning. Prosessen knyttet til utvalgets mandat og sammensetning er ikke avsluttet.

- I samarbeid med Kommunens Sentralforbund forberedes en undersøkelse i landets kommuner om kjennskap til og tiltak for nasjonale minoriteter.
- Øke bevisstheten om nasjonale minoriteter i departementene gjennom det interdepartementale samordningsutvalget for nasjonale minoriteter.
- Det interdepartementale samordningsutvalget for nasjonale minoriteter er sentralt når FAD skal utarbeide rapporter eller handlingsplaner som omhandler flere fagdepartementers ansvar mht nasjonale minoriteter. Samordningsutvalget er benyttet i forbindelse med utarbeidelse av rapporten i den tredje rapporteringssyklusen på Rammekonvensjonen og i arbeidet med Handlingsplan for rom. Samordningsutvalget som nettverk er nyttig for informasjonsutveksling om relevante fagmøter, seminarer og konferanser nasjonalt og internasjonalt.

- Å gå mer besluttsomt til verks, i samarbeid med de aktuelle gruppene og i samsvar med kravene til personvern, for å følge opp de initiativ som er tatt for å framskaffe mer pålitelige data om minoritetenes situasjon på forskjellige områder;

GJENNOMFØRING:

Skape et bedre kunnskapsgrunnlag for politikken overfor nasjonale minoriteter

- Norsk forskningsråds prosjekt *Romani – språk og opprinnelse*, se pkt side
- Det vises til omtale av statistikk, se Del II pkt b, Generelt.

- Å gjennomføre mer resolute tiltak for å eliminere vanskelighetene og diskrimineringen som rom og romani/taterbefolkningen opplever på forskjellige områder, blant annet når det gjelder sysselsetting og bolig, og i særdeleshet opplæring; legge behørig vekt på anmodningen fra rombefolkningen om å etablere et sosialt senter for dem i Oslo;

GJENNOMFØRING

Sette i verk tiltak rettet mot rom og romanifolk/taterne, bl.a. i forhold til opplæring, sysselsetting og bosetting

- Handlingsplan for å bedre levekårene for norske rom i Oslo ble lagt fram av regjeringen i juni 2009. Målgruppen er rom som er folkeregistrert i Norge og som selv definerer seg som rom, med norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Tiltakene i planen skal bidra til å gjøre etablerte ordninger mer tilgjengelige for rom og bidra til å bekjempe diskriminering av rom. Planen ble utarbeidet i samarbeid med organisasjoner for rom. Ansvar for oppfølging ligger hos FAD som samarbeider med rom om dette gjennom det nyopprettede Samrådet mellom rom og norske myndigheter. Samrådet hadde sitt første møte 8. april 2010.
- Siden 2007 har Oslo kommune drevet voksenopplæring for unge voksne rom med finansiering fra Arbeids- og inkluderingsdepartement, nå fra FAD. Det arbeides nå med tilpasning til NAVs kvalifiseringsprogram for arbeidslivet. Høsten 2009 ble voksenopplæringen utvidet med en veiledningstjeneste som skal bistå rom i møtet med offentlige instanser og formidle kunnskap om roms kultur og livssituasjon til forvaltning i kontakt med rom. [Mer om kvalifiseringsprogrammet og rom]
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet hadde som daværende koordinerende departement for nasjonale minoriteter møter med Boligavdelingen/Kommunal- og regionaldepartementet og Husbanken. Det er et samarbeid mellom Husbanken og Taternes Landsforening med sikte på å legge til rette for bedre bruk av Husbankens ordninger. Når det gjelder rom er bolig ett av punktene i

Handlingsplanen for rom det skal arbeides videre med i samarbeid med rom og relevante myndigheter.

- Å følge opp og videreutvikle tiltak til støtte for nasjonale minoritetskulturer, med tilpasning av initiativer og ressurser til de konkrete behov som identifiseres i samråd med de berørte gruppene selv, ikke minst med hensyn til minoritetsmuseene, i forbindelse med den pågående museumsreformen;

GJENNOMFØRING:

Regjeringen la i 2009 fram en stortingsmelding om museer, St. meld. Nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum – Forvaltning forskning, formidling, fornying. Meldingen inneholder blant annet en statusrapport for gjennomføringen av museumsreformen. Hovedfokus er aktuelle utfordringer etter reformen med hensyn til museenes innhold og aktivitet. Et overordnet perspektiv er museenes samfunnsrolle. Meldingen tar i denne forbindelse også opp spørsmål om minoriteter og kulturelt mangfold og påpeker at museer som arbeider med nasjonale minoriteter har en viktig rolle i det å legge til rette for at minoriteter skal kunne bevare og utvikle egen kultur. Slike museer må arbeide kontinuerlig med hele kulturer og langvarig historie, de må arbeide med et bredde- og dybdeperspektiv på kulturer som har mistet mye gjennom marginalisering. Minoritetenes rett til å medvirke er et viktig hensyn for museer som integrerer minoritetsarbeidet i et majoritetsmuseum.

Jødisk museum i Oslo og Norsk Skogfinsk Museum forhandlet om sammenslåing (konsolidering) i sin region. Denne prosessen ble avsluttet fordi minoritetene ikke var sikre på at de ville få tilstrekkelig innflytelse på og effektiv deltakelse i dokumentasjon og formidling av egen kultur. I samråd med Kultur- og kirkedepartementet ble det enighet om at museene skal få fast tilskudd over statsbudsjettet.

Jødisk museum i Oslo var i etableringsfasen også i forhandlinger med nåværende Oslo museum inkludert Internasjonalt museum og kultursenter (IKM) og Teatermuseet om sammenslåing. Jødisk museum i Oslo trakk seg fra prosessen for å ivareta innflytelse på utviklingen av egen identitet og har nå arbeidet selvstendig med etableringen av museet som åpnet høsten 2008.

Nasjonalt museumsnettverk for minoriteter og kulturelt mangfold ble startet i 2006 med Oslo Museum som ansvarlig museum. I dag deltar 21 museer. Det er stor variasjon på museene som er med. Felles er imidlertid at alle arbeider med, eller har planer om å arbeide med minoritetsproblematikk, knyttet til urfolk, nasjonale minoriteter eller nyere innvandring.

- Å videreføre og forsterke innsatsen for å fremme og støtte opplæringen i kvensk, og kartlegge behovene hos personer tilhørende andre minoriteter – særlig rom og romani/taterbefolkningen – på dette området;

Kvener

Kvensk språk ble i april 2005 offisielt anerkjent som eget språk i Norge. Språkmeldingen (St.meld. nr 35 2007-2008 Mål og mening) fra 2008 har et eget kapittel om kvensk språk. Kulturdepartementet har i meldingen slått fast at aktiv språkplanlegging er avgjørende for at kvensk skal vinne ny vitalitet. Slik språkplanlegging kan sies å ha to hovedelementer: formalisering av rettighetene til

språkbrukerne og utvikling av språklig infrastruktur som terminologiutvikling, standardisering og språkrøktarbeid.

Arbeidet med å standardisere kvensk språk har startet ved Kvensk institutt. Kvensk institutt skal være et nasjonalt senter for kvensk språk og kultur. Tilskuddet til dette instituttet var i 2009 over 4,5 mill. kroner.

Kvensk språkråd ble etablert i 2007. Rådet skal være en faggruppe som først og fremst skal arbeide med å utforme de prinsipielle retningslinjene for etablering av et felles kvensk skriftspråk.

I 2006 startet et helt nytt studium i kvensk språk og kultur ved Universitetet i Tromsø. Til dette studiet er det utarbeidet egne tekster, ei ordliste og forslag til en grammatikk.

I 2009 har Arbeids- og inkluderingsdepartementet gitt organisasjons- og prosjektstøtte på om lag 3 millioner kroner til kvenske formål.

Rom

Det har vært satsset på voksenopplæring i norsk språk.

Romani

Det har vært gitt noe støtte til språkprosjektet i regi av romanifolket/taternes organisasjoner. Prosjektet *Romani, språk og opprinnelse* som delvis vil være ferdig i løpet av 2010 vil kunne være en del av grunnlaget for i samarbeid med romani/taternes organisasjoner for å kunne se nærmere på språksituasjonen.

- Å fastslå, i samarbeid med representantene for minoritetene, hvilke midler som er mest effektive for å øke minoritetenes deltakelse på den offentlige arena, sosial og økonomisk sektor iberegnet, både på sentralt og lokalt nivå;

GJENNOMFØRING:

Øke minoritetenes deltakelse i samfunnet, både lokalt og sentralt

- FAD vil i samarbeid med organisasjonene se på en bedre bruk av Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og myndighetene. I april 2010 ble det holdt en work-shop med deltakelse fra de nasjonale minoriteters organisasjoner om Kontaktforumets form og innhold. Konklusjonene var [sett inn etter møtet]

- Å opprettholde og forsterke støttetiltakene for personer tilhørende ulike minoriteter med sikte på å fremme vellykket integrering i Norge.

- Når det gjelder rom som nylig har kommet til landet disse hovedsakelig fra Romania og har på linje med andre borgere fra Schengen-området rett til å oppholde seg i Norge 3 måneder. Myndighetene har derfor i liten grad forholdt seg til denne gruppen. Gruppen livnærer seg ved tigging eller prostitusjon. NGO'er er med støtte bl.a. fra Oslo kommune og Likestillings- og diskrimineringsombudet har satt fokus på arbeid mot diskriminering av gruppen. OSSEs høykommissær for nasjonale minoriteter og Norges representant i Europarådets ekspertkomité for rom har deltatt.

b. Gjennomføring av Rammekonvensjonen artikkel for artikkel

Please describe, article-by-article, the measures and policies taken to implement the various findings contained in the Advisory Committee Opinion. Information should be provided in a manner which duly reflects interrelations between various provisions of the Framework Convention.

Generelt

Statistikkutvikling

Rådgivende komité har anbefalt utvikling av statistikk angående levekår for nasjonale minoriteter for å tilrettelegge tiltak for å bedre gruppenes situasjon.

Som vi har vist til ved tidligere rapporteringer er det i henhold til norsk lov ikke anledning til å utvikle personstatistikk på etnisk grunnlag. Et unntak er Sametingets valgmanntall der personer melder seg inn for å kunne velge og kunne bli valgt til Stortinget.

Sametinget har et prosjektfinansiert arbeid med samisk statistikk. Arbeidet innebærer at Statistisk sentralbyrå har forsøkt å utarbeide en samisk populasjon som bygger på folketellinger fra 1972, reindriftsmanntallet og Sametingets valgmanntall.

Øvrig statistikk om personer, familier og husholdninger i Norge er basert på opplysninger fra administrative og statistiske registre, og på utvalgsundersøkelser. Mens det med basis bl.a. Folkeregisteret er mulig å lage registerbasert statistikk over innvandrere og barn av innvandrere basert på opprinnelsesland, finnes det ikke registergrunnlag i dag for å lage statistikk om samer eller nasjonale minoriteter.

Publikasjonen Samisk statistisk årbok kom ut i 2006, 2008 og 2010. Statistikken i publikasjonen er avgrenset geografisk til virkeområdet for Sametingets tilskuddsordning til næringsutvikling (STN) (tidligere Samisk utviklingsfond (SUF)). Det fremskaffes ikke nye data i forbindelse med publikasjonen, men gis en oversikt over allerede eksisterende data i ny statistikk.

Sametinget har etablert en faglig analysegruppe som årlig skal legge fram en rapport til FAD og Sametinget. Rapporten gir en oversikt over og analyse av situasjonen og utviklingstrekk i det samiske samfunnet innen ulike samfunnsområder.

De nasjonale minoritetene selv, spesielt rom og romanifolket/taterne, er meget skeptiske til registreringer basert på etnisk tilhørighet. Myndighetene er i dialog med de nasjonale minoriteter for å finne andre metoder for å kunne si noe mer om levekår for gruppene som grunnlag for politikktutvikling. I forbindelse med utviklingen av Plan for forskning har det vært forsøkt en tilnærming for bedre datagrunnlag for kvener. Dette arbeidet har imidlertid stoppet opp bl.a. fordi grupper med kvensk/finsk/-norsk/finsk bakgrunn er innbyrdes uenige i definisjoner av benevnelser på gruppen og om hvorvidt man ønsker å bli omfattet av politikken overfor nasjonal minoritet. Det blir derfor ytterligere metodisk vanskelig å lage statistikk som reflekterer disse forholdene.

Artikkel 3

1. *Enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, skal ha rett til fritt å velge å bli behandlet eller ikke å bli behandlet som sådan, og det skal ikke oppstå noen ulempe som følge av dette valg eller av utøvelsen av de rettigheter som er knyttet til dette valg.*
2. *Personer som tilhører nasjonale minoriteter, kan utøve rettighetene og nyte godt av frihetene som følger av de prinsipper som er nedfelt i denne Rammekonvensjon så vel individuelt som i fellesskap med andre.*

Rådgivende komités anbefaling:

Pkt. 31. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å opprettholde og videreutvikle de praktiske beskyttelsestiltakene som er vedtatt også i forhold til personer som tilhører nye minoriteter myndighetene ikke har inkludert i rammekonvensjonens personlige virkeområde. I tillegg oppfordres myndighetene til å innlede en dialog med personer som kan være berørt av beskyttelsen som gis etter denne konvensjon, herunder eventuelt ikke-borgere, om en mulig innlemming av dem i gjennomføringen av rammekonvensjonen artikkel for artikkel.

GJENNOMFØRING:

Det pågår en debatt innenfor flere av de nasjonale minoritetene om hvordan man ønsker gruppen skal omtales av staten og storsamfunnet for øvrig. Debatten knytter seg til retten til selvidentifisering, slik den er nedfelt i Rammekonvensjonens artikkel 3. Fra statens side må prinsippet om selvidentifisering legges til grunn, slik at bruken av etniske betegnelser i offisielle dokumenter speiler synet til de som selv opplever tilhørighet til den aktuelle minoriteten.

I noen tilfeller der det er uenighet internt, har departementene valgt å ta med to alternative betegnelser på den samme gruppen. I denne rapporten er betegnelsen på gruppen romanifolket/taterne oppdatert, ved at betegnelsen «reisende» er tatt ut. Dette er i tråd med utvikling i ønskene innenfor gruppa selv. Bruk av betegnelsen «sigøyner» i parentes, som forklaring til betegnelsen «rom», vil etter hvert falle bort. «Rom» er den betegnelsen som benyttes av de aller fleste innen gruppen, og kunnskapen om denne preferansen er nå i ferd med å etablere seg i språkbruken i samfunnet for øvrig.

Det har også i det siste vært debatt om bruken av betegnelsen kvener. En del personer innenfor denne minoriteten ønsker heller å bli omtalt som «norskfinner». Det er videre mange i Troms og Finnmark som er etterkommere av gammel finske eller kvensk tilflyttingen til Nord-Norge fra dagens Finland og dagens nordøstre Sverige, og som verken regner seg som tilhørende en minoritet eller identifiserer seg som kvener. Begge de sistnevnte gruppene har framstått med egen organisering de siste årene.

FAD vil derfor i 2010 ha dialog med aktuelle organisasjoner om hvilken eller hvilke betegnelser det er ønskelig å benytte.

Se videre omtale av kvenbegrepet i tilknytning til statistikkutvikling under Del II punkt a Generelt.

Se omtale av Rammekonvensjonen i forhold til nyere innvandrergupper og nyinnvandrede rom i forordet.

Artikkel 4

- 1. Partene forplikter seg til å garantere for personer som tilhører nasjonale minoriteter retten til likhet for loven og til lik beskyttelse av loven. I denne forbindelse skal enhver diskriminering basert på tilhørighet til en nasjonal minoritet være forbudt.*
- 2. Partene forplikter seg til der det er nødvendig å treffe egnede tiltak for å fremme full og effektiv likestilling mellom personer som tilhører en nasjonal minoritet og dem som tilhører majoriteten, på alle områder av det økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle liv. I denne forbindelse skal de ta behørig hensyn til de særegne forhold som gjelder for de personer som tilhører nasjonale minoriteter.*
- 3. De tiltak som treffes i samsvar med paragraf 2, skal ikke betraktes som diskriminerende handlinger.*

Rådgivende komité's anbefaling med hensyn til rettslig og institusjonell ramme for bekjempelse av diskriminering:

Pkt 41. Myndighetene bør gi ombudet alle ressurser som er nødvendige for at det skal kunne utføre sine oppgaver på en effektiv måte. I tillegg er det, i forbindelse med gjennomføringen av diskrimineringsloven og i samråd med personer som tilhører nasjonale minoriteter og ikke-statlige organisasjoner, nødvendig å avgjøre hva som er de beste ordningene for å gi ofre for diskriminering den veiledning og hjelp de har behov for. De det gjelder vil dermed kunne få kunnskap om, og eventuelt benytte seg av, de klagemuligheter som finnes, og oppnå erstatning fra vedkommende forvaltningsorganer eller domstolene.

Pkt. 42. Det er nødvendig med ytterligere tiltak for å gi personer som kan bli berørt, relevante deler av allmennheten og offentlige og private aktører informasjon, og økt bevissthet, om den nye rettslige og institusjonelle rammen for vern mot diskriminering. Konklusjonene i den nasjonale Handlingsplan mot rasisme og diskriminering bør gjøres kjent og legges fram til offentlig debatt, og den nye planen om sosial inkludering bør også gjenspeile disse konklusjonene.

Rådgivende komité's anbefaling med hensyn til full og effektiv likestilling:

Pkt. 48. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til, i samråd med representanter for rom og romanifolket/taterne, å trappe opp innsatsen for å finne egnede løsninger på de særlige problemene som disse gruppene møter på boligmarkedet, i arbeidslivet og i utdanningssystemet. Særlig bør det, som en prioritert sak, settes inn ytterligere ressurser for å løse problemene barn av romer og romanifolk/tatere møter i utdanningssystemet, og myndighetene bør legge større vekt på å overvåke integreringen av disse barna i skolen. Situasjonen for kvinner som

tilhører de nevnte gruppene, krever også særskilte støttetiltak fra myndighetenes side, tatt i betraktning vanskelighetene de møter på ulike områder, særlig på arbeidsmarkedet.

Rådgivende komité's anbefaling med hensyn til datainnsamling:

Pkt. 53. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å arbeide videre og utvikle de lanserte initiativene med stor energi for å fremskaffe pålitelige data om situasjonen i ulike sektorer for personer som tilhører minoriteter. Dette bør gjennomføres i nært samarbeid med minoritetenes representanter og ved at det fullt ut tas hensyn til garantiene som er nedfelt i Ministerkomiteens anbefaling (97) 18 om personvern, særlig garantier med hensyn til frivillig, opplyst og utvetydig samtykke fra dem det gjelder.

GJENNOMFØRING:

Det vises til tidligere rapporteringer om kollektive og individuelle erstatninger til romanifolket/taterne for tidligere overgrep.

Vi viser videre til omtale i første rapport (2000) under art. 4.1. av relevante bestemmelser i straffeloven som omhandler diskriminering.

Romanifolkets/taternes kulturfond kom i ordinær drift i 2008. Fondet er på 75 mill kroner. Avkastningen av fondet skal benyttes som kollektiv oppreisning til romanifolket for tidligere overgrep. Styret til Stiftelsen Romanifolkets/taternes kulturfond velges årlig og består i hovedsak av medlemmer fra de av romanifolkets/taternes organisasjoner som tilfredsstillter kriterier for å motta grunnstøtte (se omtale pkt ..., side). Nye organisasjoner som tilfredsstillter disse kriteriene kan gå inn i styret. Fra 2010 vil én ny organisasjon gå inn i tillegg til de to som var representert i 2008 og 2009.

Diskrimineringsloven

Det vises til rapporteringen på artikkel 4 i Norges andre periodiske rapport om gjennomføringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter (oktober 2005).

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) trådte i kraft 1. januar 2006. Lovens formål er å fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter og å hindre diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. Loven gjelder på alle samfunnsområder med unntak av familieliv og personlige forhold.

Loven forbyr diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn. Direkte og indirekte diskriminering, trakassering og instruks om å diskriminere en person på grunn av de nevnte grunnlagene er også forbudt. Medvirkning til diskriminering, trakassering og instruks om å diskriminere er forbudt. Det er forbudt å gjøre bruk av gjengjeldelse overfor noen som har fremmet klage om brudd på loven, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt.

Forskjellsbehandling som er nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles, anses ikke som diskriminering etter loven. Positiv særbehandling som bidrar til å fremme lovens formål, anses heller ikke som diskriminering. Særbehandlingen skal opphøre når formålet med den er oppnådd.

Loven har en bestemmelse om delt bevisbyrde. Det vil si at hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at lovbrudd har funnet sted, er det opp til den som er ansvarlig for handlingen, unnlåtelsen eller ytringen å sannsynliggjøre at det likevel ikke har funnet sted slikt brudd.

Loven håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, og av domstolene. Ombudet kan avgi uttalelser om hvorvidt det har forekommet brudd på loven. Ombudets vedtak kan påklages til nemnda. Nemnda kan pålegge stansing, retting og andre tiltak som er nødvendige for å sikre at diskriminering, trakassering, instruks eller gjengjeldelse opphører og for å hindre gjentakelse. Nemnda kan sette en frist for oppfyllelse av pålegget. Nemnda har også kompetanse til å ilegge tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegg. Avgjørelser om oppreisning og erstatning må fattes av domstolene.

Diskrimineringsloven inneholder en egen straffebestemmelse for grove overtredelser av diskrimineringsforbudet som er begått av flere personer i fellesskap. Straffen er bøter eller fengsel inntil tre år. En person som tidligere er dømt etter denne bestemmelsen kan dømmes selv om overtredelsen ikke er grov.

Loven følger kravene i EUs rådsdirektiv 2000/43/EF om likebehandling uavhengig av rase eller etnisk opprinnelse og EUs rådsdirektiv 2000/78/EF om likebehandling i arbeidslivet. FNs rasediskrimineringskonvensjon er inkorporert i norsk lov gjennom diskrimineringsloven.

Aktivitets- og rapporteringsplikt

1. januar 2009 ble det innført en aktivitets- og rapporteringsplikt i diskrimineringsloven. Aktivitetsplikten er en plikt til å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål. Plikten omfatter alle offentlige arbeidsgivere og alle private arbeidsgivere som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte. Den gjelder også offentlige myndigheter og arbeidslivets organisasjoner innenfor sine virkefelt. Det skal rapporteres i årsberetning eller årsbudsjett om tiltak som fremmer likestilling og hindrer diskriminering. Tilsvarende plikter finnes i likestillingsloven, som forbyr diskriminering på grunn av kjønn, og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, som forbyr diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Diskrimineringslovutvalgets forslag om samlet diskrimineringslov

Diskrimineringslovutvalget la 19. juni 2009 fram forslag om en samlet diskrimineringslov. Utvalget foreslår at gjeldende diskrimineringslover erstattes av en ny samlet lov mot diskriminering. Forslaget innebærer ingen substansielle endringer i diskrimineringsvernet på grunn av etnisitet. Utvalgets forslag har vært på en bred høring høsten 2009, og følges opp av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009 – 2012

En effektiv innsats mot rasisme og diskriminering krever et kontinuerlig og systematisk arbeid. Regjeringen har styrket innsatsen på dette feltet gjennom *Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009 – 2012*. Innsatsen i planen er rettet mot å bekjempe den diskriminering som særlig innvandrere og deres barn, samer og nasjonale minoriteter kan oppleve på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

Planen inneholder 66 nye tiltak og har særlig fokus på arbeidsliv, offentlig tjenesteyting, barnehage/skole/utdanning, boligmarked og på diskriminering ved utesteder. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet koordinerer arbeidet med oppfølging av planen. Tiltakene i planen er forankret i ni departement. I planperioden vil regjeringen samarbeide med de åtte hovedorganisasjonene i arbeidslivet om felles tiltak som inngår i planen for å kjempe mot diskriminering i arbeidslivet.

Et av hovedmålene med handlingsplanen er å bidra til en god implementering av den nye aktivitets- og rapporteringsplikten, som ble innført i diskrimineringsloven fra 1.1. 2009. Et annet hovedmål er å øke kunnskapen om art, omfang og årsaker til diskriminering for å kunne sette i verk mer treffsikre tiltak.

Likestillings- og diskrimineringsombudet

I tillegg til å håndheve lovgivning mot diskriminering, har ombudet en pådriverrolle. Ombudet skal arbeide for å fremme reell likestilling uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsevne, seksuell orientering og alder. Ombudet har også en veilederrolle, og skal veilede den som bringer en sak inn for ombudet.

Likestillings- og diskrimineringsombudet mottar relativt få klage- og veiledningssaker fra personer som tilhører nasjonale minoriteter. En oversikt over saker fra samer og personer tilhørende nasjonale minoriteter i årene 2006-2009 følger nedenfor.

		År for saksregister				Total
		2006	2007	2008	2009	
Klage	Samer	0	1	2	1	4
	Romani/tatere	0	0	2	0	2
	Rom/sigøynere	0	2	1	1	4
	jøder	1	0	0	0	1
	Total	1	3	5	2	11
Veiledning	samer	4	6	9	9	28
	Romani/tatere	0	3	3	3	9
	Rom/sigøynere	0	0	0	4	4
	jøder	0	0	2	0	2
	kvener	0	0	2	1	3
	skogfinner	1	0	0	0	1
	Total	5	9	16	17	47
Annet	samer	8	5	3	1	17
	Romani/tatere	1	0	2	1	4
	Rom/sigøynere	0	1	4	1	6
	jøder	0	0	0	1	1

	Total	9	6	9	4	28
--	-------	---	---	---	---	----

Ombudets saksbehandlingssystem gir begrenset adgang til å differensiere på henvendelser registrert med etnisitet som grunnlag. Oversikten kan derfor ikke anses som en uttømmende oversikt over henvendelser fra nasjonale minoriteter til ombudet.

Ombudet har i perioden 2007-d.d. hatt kontakt med og holdt innlegg for en rekke organer/nettverk, nasjonale minoritets organisasjoner, samiske organisasjoner og organisasjoner i det sivile samfunn. Ombudet driver videre et utstrakt pådriverarbeid i særlig grad med fokus på situasjonen for rom og romanifolket/taterne.

Tilskudd til landsdekkende organisasjoner

Over BLDs budsjett tildeles det midler til en rekke landsdekkende organisasjoner. Noen av organisasjonene som fikk støtte i 2010 jobber mot rasisme og diskriminering på generell basis: Antirasistisk senter, Organisasjon mot offentlig diskriminering og SOS Rasisme.

Artikkel 5

1. *Partene forplikter seg til å fremme de forutsetninger som er nødvendige for at personer som tilhører nasjonale minoriteter, kan bevare og utvikle sin kultur, samt bevare de grunnleggende bestanddelene av sin identitet, det vil si deres religion, språk, tradisjoner og kulturarv.*
2. *Uten at tiltak truffet i henhold til deres generelle integrasjonspolitikken derved berøres, skal Partene avstå fra politikk eller praksis som tar sikte på å assimilere personer som tilhører nasjonale minoriteter mot deres vilje, og beskytte disse personene mot enhver handling som tar sikte på slik assimilasjon.*

Rådgivende komité's anbefalinger vedrørende tilgang til offentlige midler til minoriteters kulturaktiviteter:

Pkt. 69. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å trappe opp innsatsen for å støtte nasjonale minoriteters kulturaktiviteter ved å evaluere deres behov i samarbeid med deres representanter og ved å legge vinn på at etablerte ordninger og tildelte ressurser tilpasses på en mer effektiv måte til de særlige behovene som er brakt for dagen. Dette omfatter også bevaring og utvikling av språkene til personer som tilhører nasjonale minoriteter, herunder rom og romanifolket/taterne.

Pkt. 70. Som svar på roms anmodning oppfordres vedkommende myndigheter til aktivt å følge opp konkrete forslag om å etablere et senter for roms fellesskap i Oslo.

Pkt. 71. I forbindelse med gjennomføringen av museumsreformen oppfordrer Den rådgivende komité myndighetene til å sikre at det blir tatt hensyn til minoritetenes særlige forventninger og skepsis på en passende måte, og at minoritetenes kultur sikres en passende plass i det nasjonale museumsnettverket. I tillegg bør det tas tilbørlig hensyn til nasjonale minoriteters representasjon i ledelsen av relevante institusjoner og i beslutningsprosessen på dette området.

GJENNOMFØRING:

Museer og kulturbygg

I Norges andre rapport om Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter ble igangsatte bygg ved Glomdalsmuseet og Kvæntunet omtalt. Begge byggeprosjektene er nå ferdigstilt. Romaniavdelingen ved Glomdalsmuseet ble åpnet for publikum i 2006 og Kvæntunet ble åpnet og overtatt av Kainun institutta - Kvensk institutt i 2007. Tiltakene er viktige for å bevare de grunnleggende bestanddelene av henholdsvis romanifolkets/taternes og kvenenes språk, tradisjoner og kulturarv.

Museumsreformen som strukturereform ble fra departementets side formelt avsluttet i og med budsjettåret 2009, jf. St.prp. nr. 1 (2008-2009) fra Kultur- og kirke departementet.

Norsk Skogfinsk Museum

Norsk Skogfinsk Museum har vært observatør i sammenslåingsprosessen fram mot et fylkesmuseum i Hedmark. Hedmark fylkesmuseum ble etablert 1.1.2010. Norsk Skogfinsk Museum har ikke ønsket å være en del av sammenslåingsprosessen, men deltok i møter i første fase og har siden fått tilsendt referater fra møtene. Norsk Skogfinsk Museum har uttrykt at de ønsker å vokse som selvstendig enhet før de vurderer å knytte seg til Hedmark fylkesmuseum. Norsk Skogfinsk Museum fikk fast tilskudd over statsbudsjettet fra 2007 med 1 mill. kroner. Tilskuddet har utviklet seg slik: 2008: 1,543 mill. kroner, 2009: 2,043 mill. kroner, 2010: 2,393 mill. kroner.

Romaniavdelingen ved Glomdalsmuseet

Romaniavdelingen ved Glomdalsmuseet blir i 2010 strukturelt en del av Hedmark fylkesmuseum, der Glomdalsmuseet inngår. Landsforeningen for Romanifolket (LOR) og Taternes Landsforening (TL) uttrykte bekymring i forbindelse med planene om sammenslåing av museene i Hedmark. På denne bakgrunn la Kultur- og kirke departementet til grunn at ved opprettelse av en eventuell ny museumsenhet i Hedmark, der Glomdalsmuseet og utstillingen om romanifolkets/taternes kultur og historie inngår, skal romanifolket/taterner sikre effektiv deltakelse i henhold til Rammekonvensjonen. Videre vil det bli satt som en forutsetning for statstilskudd til det nye museet at det settes av tilstrekkelige midler til at arbeidet med formidling av romanifolkets/taternes kultur og historie kan holdes på et museumsfaglig godt nivå.

ABM-utvikling (Arkiv, bibliotek, museum) har også gitt tilskudd til ulike museer, og har støttet ulike prosjekter med relevans for romanifolkets/taternes kultur. (Se vedlegg Y).

Kainun institutti - Kvensk institutt

Kainun institutti - Kvensk institutt ble opprettet som selvstendig stiftelse i 2008. Det er en videreføring av deler av aktiviteten i Kvæntunet, som tidligere var drevet av Porsanger kommune. Kainun institutti – Kvensk institutt har hatt slik utvikling av

tilskuddet: 2008: 3,533 mill. kroner, 2009: 4,533 mill. kroner, 2010: 4,678 mill. kroner.

ABM-utvikling har også gitt tilskudd til ulike museer, og har støttet en rekke prosjekter med relevans for kvensk kultur. (Se vedlegg).

Jødisk museum i Oslo

Jødisk museum i Oslo fikk fast tilskudd over statsbudsjettet fra 2007 med 1,430 mill. kroner. Tilskuddet har utviklet seg slik: 2008: 1,841 mill. kroner, 2009: 2,341 mill. kroner, 2010: 2,416 mill. kroner. Kulturdepartementet har videre gitt tilsagn om til sammen 7,85 mill. kroner i tilskudd til utbygging av Jødisk museum i Oslo. Prosjektet vil gi bedre fysiske rammebetingelser for formidlingen av jødernes kultur og historie.

ABM-utvikling og Norsk kulturråd har også gitt tilskudd til ulike museer, og har støttet flere prosjekter med relevans for jødisk kultur. (Se vedlegg).

ABM-utvikling har videre støttet ulike prosjekter på museumsfeltet som inkluderer nasjonale minoriteter. (Se vedlegg).

Biblioteker og språk

I 2009 la Kulturdepartementet frem St. meld. nr. 23 *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Her er kvensk og finsk bibliotekstjeneste omtalt. I meldingen påpekes det at det er et stort potensial for formidlingssamarbeid mellom de såkalte ABM-institusjonene (Arkiv, bibliotek, museum) om kulturen og språket til de nasjonale minoritetene. Museene som arbeider med de nasjonale minoritetene og deres historie, har også bibliotek med samlinger av litteratur og musikk av og om disse minoritetene. I meldingen påpekes det videre at det også er et stort potensial for samarbeid med andre land om formidlingstiltak på området.

ABM-utvikling gir økonomisk tilskudd til Finsk bibliotekstjeneste. I 2010 beløper denne støtten seg til NOK 365 000.

Kulturdepartementet har i 2007 og 2009 gitt prosjektmidler til et språkprosjekt i regi av Taternes Landsforening om innsamling, oversettelse og skriftliggjøring av taterspråk/romani i Norge. Prosjektet har mottatt til sammen 578 000 kroner fra departementet.

Kulturdepartementet har i 2009 gitt prosjektmidler til et forsøksprosjekt i regi av Kvenlandsforbundet med hovedvekt på nettverksbygging og alfabetisering av folk i Norge som har et kvensk eller finsktilknyttet talemålsgrunnlag. Prosjektet skal bidra til å gi kvener som er i ferd med å lære seg språket, utvidede muligheter til å delta i et

språkmiljø der språket er i levende bruk. Prosjektet har mottatt 430 000 kroner fra Kulturdepartementet.

Norsk kulturråd har for øvrig også gitt støtte til følgende prosjekter på språkfeltet:

- 2009: Kvensk Institutt/Kainun Institutti: Uuet Laulut – Odda Lavlagat – musikkprosjekt for å få kvensk ungdom til å synge på sitt minoritetsspråk – kr. 400 000. Toårig prosjekt.
- 2007: Kvensk Institutt/Kainun Institutti: Utvikling av sang- og musikkvirksomhet på minoritetsspråk for og i samarbeid med kvensk ungdom – kr. 140 000.
- 2007: Høgskolen i Finnmark: Utgivelse av kvensk stedsnavnsleksikon – kr. 85 000.

Litteratur

Norsk kulturråd er det offentlige tilskuddsorgan som gir mest økonomisk støtte til utgivelse av litteratur i Norge. Mens tekstbøker til bruk i grunnskole, videregående skole og universiteter for det meste utgis på kommersielle vilkår med lite eller ingen offentlig støtte, har norsk skjønnlitteratur siden 1960-årene vært en del av den statlige innkjøpsordningen for samtidslitteratur. Inkludert i denne ordningen er bøker skrevet av alle forfattere som bor i landet, uavhengig av språkbakgrunn. Et manuskript som er skrevet på et minoritetsspråk, vil bli oversatt til norsk straks det er godkjent for utgivelse. Mesteparten av disse bøkene vil få dekket oversettelseskostnadene gjennom tilskudd fra kulturrådet. Sakprosaer med tema som berører de nasjonale minoritetene, kan meldes på til innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa som ble opprettet i 2005.

Kvensk språk er under utvikling som skriftspråk. I tillegg til Alf Nilssen-Børskogs romanserie, som utgis med offentlig støtte, representerer den kvenske avisen Ruijan Kaiku en språklig satsning. Avisen er kommet inn under Kulturrådets nye støtteordning for uke- og månedsaviser som ble opprettet i 2009.

I 2007 gav Kulturrådet et tilskudd til en lydbokutgave på romani av et spennende bildebokprosjekt for barn på norsk – med romanifolket som tema. Dessverre viste det seg vanskelig å finne noen som kunne gi boka en fullverdig oversettelse, slik at midlene ble omdisponert til en lydbok på norsk.

Andre formål

Det gis også økonomisk støtte til ulike minoritetsrelaterte tiltak på det øvrige kulturfeltet fra Norsk kulturråd.

Artikkel 6

1. *Partene skal fremme en ånd av toleranse og tverrkulturell dialog og treffe effektive tiltak for å fremme gjensidig respekt og forståelse og samarbeid*

mellom alle personer som bor på deres territorium, uansett disse personers etniske, kulturelle, språklige eller religiøse identitet, særlig på områdene utdanning, kultur og media.

2. *Partene forplikter seg til å treffe egnede tiltak for å beskytte personer som kan utsettes for diskriminerende, fiendtlige eller voldelige handlinger, eller trusler om dette, som følge av deres etniske, kulturelle, språklige eller religiøse identitet.*

Rådgivende komités anbefalinger:

Pkt. 90. Myndighetene bør videreføre og trappe opp tiltak for å informere allmennheten, politikere og offentlige myndigheter om historien og kulturen til nasjonale minoriteter og de ulike gruppene som utgjør det norske samfunnet, og fremme større bevissthet om disse minoritetenes situasjon. Media oppfordres til å spille en aktiv rolle på dette området, dog slik at hensynet til deres redaksjonelle frihet blir ivaretatt. I tillegg bør det gjøres større innsats for å styrke den gjensidige tilliten mellom rom og politiet og roms tillit til politiet.

Pkt. 91. Vedkommende myndigheter bør treffe mer beslutsomme tiltak for å håndtere problemene som enkelte personer med innvandrerbakgrunn møter på ulike områder, særlig når det gjelder adgang til utdanning, arbeid og bolig, samt rent generelt for å lette integreringen av disse personene i det norske samfunnet.

Pkt. 92. I forbindelse gjennomføringen av den nye utlendingslovgivningen er det helt vesentlig at tiltak truffet for å hindre og gi vern mot tvangsekteskap iverksettes på en slik måte at de ikke resulterer i diskriminerende behandling av personer, særlig kvinner av utenlandsk opprinnelse, som kan være i en vanskelig situasjon.

GJENNOMFØRING:

Til anbefaling pkt. 90, vises til omtale av Handlingsplan for å bedre levekår for norske rom i Oslo og bruk av samråd. Til anbefalinger pkt. 91 og 92, vises det til omtalen av generelt diskrimineringsvern, herunder lov og ombud under Del II punkt b, artikkel 4.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har utviklet en verktøykasse med metoder og kunnskap, som skal kunne bistå offentlige virksomheter i å tilpasse sine tjenester til mangfoldet i befolkningen. Den nettbaserte verktøykassen er ment som en hjelp for første- og andrelinjen i kommunale og statlige virksomheter. IMDi vil søke å utvide sitt arbeid med verktøykassen til å gjelde kontrollorganer foruten tjenesteytingen, og til å tilpasse verktøyene etter bruksområde. IMDi vil fortsette formidling av verktøykassen til relevante samarbeidspartnere, jf. www.imdi.no.

Det vises også til tiltak 36 i *Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009 – 2012*:

”Regjeringen har bestemt at alle statlige etater skal gjennomføre brukerundersøkelser. Slike undersøkelser skal bidra til at viktig kunnskap om tjenestekvalitet og brukertilfredshet blir bedre kjent, og sikre at fellesskapsløsningene innen offentlige tjenester utvikles i pakt med de forventninger og behov innbyggerne har. På oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), i samarbeid med Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD), utvikles i 2009 en veileder for

brugerundersøkelser i offentlig forvaltning som i større grad skal bidra til å fange opp minoritetsbefolkningens erfaringer. I dette prosjektet gjøres det betydelig arbeid med å forske på virkningen av ulike metoder for å gjennomføre brugerundersøkelser i denne gruppen. Forskningsstiftelsen Fafo og Statistisk sentralbyrå har fått oppdraget og veilederen skal foreligge innen

For barnehager, grunnskolen og videregående skole er det flere tiltak for å fremme gjensidig respekt, forståelse og samarbeid mellom ulike grupper i samfunnet. Ansatte i barnehagene er pålagt, både via Manifest mot mobbing 2009-2010 og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, å legge til rette for likeverdig dialog og et berikende fellesskap mellom ulike grupper.

”Befolkningen i Norge er preget av språklig, kulturelt og religiøs mangfold som vil være berikende og en styrke for fellesskapet i barnehagen. Barnehagen skal legge til rette for likeverdig dialog og samhandling mellom ulike grupper. Barn som tilhører den samiske urbefolkningen, de nasjonale minoritetene og barn fra etniske minoritetskulturer må få støtte i å utvikle sin doble kultur-tilhørighet”. (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, side 30)

I læreplanene for fellesfagene historie, samfunnsfag og geografi er det åpne kompetansemål som ivaretar både urfolk, nasjonale og etniske minoriteter. De åpne målformuleringene gir muligheter for lokal tilpassing og metodefrihet. Dette gjør det for eksempel mulig i områder med kvensk befolkning å fokusere på kvenenes historie og egenart i befolkningen.

I læreplanen for grunnskolen og videregående opplæring i Kunnskapsløftet heter det i mål for opplæringen i historie på 7. trinn at *elvene skal kunne gjøre greie for hvilke nasjonale minoriteter som finnes i Norge og fortelle om hovedtrekk ved minoritetenes historie og levekår.*

I læreplan kompetansemålene for vg3 for studieforbereende utdanningsprogram heter det under ”Samfunn og mennesker i tid” bl.a. at *elevene skal kunne gjøre rede for den norske nasjonalstatens politikk overfor urfolk, nasjonale og etniske minoriteter på 1800- og 1900-tallet, og diskutere noen konsekvenser av denne politikken.*

Gjennom prosjektet ”Romanifolket/tater – fra barn til voksen” er flere blitt kjent med taternes kultur, jf. rapportering art.12.

Med tilslutning fra Stortinget besluttet regjeringen at 2008 skulle være et markeringsår for kulturelt mangfold, jf. St.meld. nr. 17 (2005-2006) *2008 som markeringsår for kulturelt mangfold*. Mangfoldsåret 2008 markerte starten på en utvikling der kulturelt mangfold skal inngå som en naturlig del av norsk kulturpolitikk. Målet er et kulturliv som formidler ulike erfaringer og perspektiv gjennom bred og sammensatt deltakelse i alle ledd, både blant utøvere, beslutningstakere og publikum.

Institusjoner og tiltak som får offentlig støtte til kulturaktiviteter fra Kulturdepartementet har fra 2008 hatt krav om å rapportere om sitt arbeid og aktiviteter med kulturelt mangfold som en del av sin øvrige rapportering.

Når det gjelder artikkel 6. 2 om tiltak for å beskytte personer mot diskriminerende, fiendtlige eller voldelige handlinger har politiet siden november 2006 registrert hatkriminalitet, dvs. kriminelle handlinger hvor motivet anses å være på grunn av offerets etnisitet/”rase”, religion og seksuell orientering. En rapport publisert av Politidirektoratet og Oslo politidistrikt i januar 2009, viste at den eksisterende registreringsordningen har et stort forbedringspotensial. Politidirektoratet arbeider nå med å forbedre denne registreringsordningen.

Riksadvokaten har i Rundskriv nr 1/2009 slått fast at: ”Vold og overgrep som rammer personer med utgangspunkt i deres trosbekjennelse, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile legning, leveform eller orientering, såkalt hatkriminalitet, skal vies særskilt oppmerksomhet. Vold som retter seg mot personer eller grupper med utgangspunkt i hvem de er eller hvordan de ser ut, rammer ikke bare det enkelte offer, men skaper stor redsel og utrygghet hos alle med samme bakgrunn og skal derfor håndteres med stort alvor hos politiet” (jf. St.prp. Nr. 1 2008-2009 s. 98).

Det er videre vedtatt (men ikke trådt i kraft ennå) en ny lovbestemmelse i ny straffelov § 77 bokstav i. Ved straffutmålingen skal det i skjerpene retning især tas i betraktning at lovbruddet har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern.

Bekjempelse av etnisk diskriminering

På bakgrunn av beskyldninger om diskriminering og ’racial/ethnic profiling’ i politiet⁴, har det de senere år blitt satt i verk tiltak for å gjøre det lettere å klage i tilfeller hvor personer med minoritetsbakgrunn mener seg uberettiget kontrollert av politiet. Fra januar 2005 ble det introdusert registreringsnummer på polititjenesteuniformene, slik at det i slike tilfeller ble lettere å klage på politiet.

Regjeringen har støttet et treårig forskningsprosjekt som produserte en rekke anbefalinger for hvordan forholdet mellom politi og etniske minoriteter kan forbedres (*Ragnhild Aslaug Sollund 2007: Tatt for en annen*). Prosjektet anbefalte blant annet at politiet alltid må forklare til publikum hvorfor noen blir stoppet, alle kontroller bør registreres og politiet bør reflektere over måten de møter publikum på.

Justis- og politidepartementet har ansvar for flere nye og igangværende tiltak i den nye handlingsplanen for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering (2009 – 2012). Disse tiltakene er rettet mot personer med minoritetsbakgrunn generelt, inkludert nasjonale minoriteter, samer og innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Hovedmålsetningen for tiltakene innen justissektoren er å styrke dialog og samhandling med relevante grupper i minoritetsmiljøene, øke rekrutteringen av ansatte med minoritetsbakgrunn og styrke mangfoldsopplæring blant tjenestemenn/- kvinner og ledere i justissektoren. Konkrete tiltak inkluderer:

△ Jevnlige dialogmøter med minoritets- og innvandrerorganisasjoner både i Justis- og politidepartementet, Politidirektoratet og i lokale politidistrikt.

⁴ Jf pkt 89 s. 21 i andre uttalelse om Norge vedtatt 5. Oktober 2006 fra Den rådgivende komité for rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter.

△ Prosjektet 'Trygghet og tillit – politiets arbeid i et multietnisk samfunn', som ble startet opp av Politidirektoratet i 2008 som et direkte resultat av et Solluns forskningsprosjekt (2007) om forholdet mellom politiet og minoritetsmiljøer. Målet med 'Trygghet og tillit'-prosjektet er å bygge tillit mellom politiet og minoritetsbefolkningen.⁵ Prosjektet blir gjennomført i fire politidistrikter og i Politiets utlendingsenhet, og vil bli evaluert i 2010. Evalueringen vil legge grunnlaget for videre opplæring innen dette feltet.

△ Politidirektoratets 'Mangfoldsplan 2008-2013'. Dette arbeidet fokuserer på å bekjempe diskriminering og øke mangfoldet i etaten blant annet gjennom tiltak for å øke rekrutteringen av etniske minoriteter til politiet, inkludert nasjonale minoriteter.

Andre tiltak særskilt rettet mot nasjonale minoriteter

Justis- og politidepartementet støttet Det Mosaiske Trossamfunn (DMT) i 2006 med 4,95 mill. NOK i engangsinvesteringer i sikkerhetstiltak (etter skytingen mot synagogen i Oslo 17. september 2006). Deler av disse midlene (1, 48 mill) gikk til DMT i Trondheim. I 2009 gav Justis- og politidepartementet ytterligere 300 000 NOK til sikringstiltak for DMT i Trondheim.

[Mer omtale av antisemittisme her?]

Artikkel 7

Partene skal sikre respekt for den rett enhver person som tilhører en nasjonal minoritet har til fritt til å delta i fredelige forsamlinger, frihet til forening med andre, ytringsfrihet samt tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet.

Utøvelse av tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet

Anbefaling

Pkt. 97. Ved gjennomføringen av det nye opplegget som er vedtatt for religionsundervisningen, bør myndighetene ta alle nødvendige forholdsregler og i samarbeid med familiene velge den mest hensiktsmessige ordningen for å sikre at elevene ikke blir tvunget til å følge undervisning som legger vekt på én bestemt religion eller tro.

Kristendom, religion og livsynsfaget (KRL-faget)

Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) fastslo i dom av 29. juni 2007 at KRL-faget, slik det var etter ordningen fra 1997, ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til foreldrenes religiøse og filosofiske overbevisning. Norge har dermed krenket den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK), første tilleggsprotokoll art. 2. FNs menneskerettighetskomité hadde tidligere, på grunnlag av klage, fremmet synspunkter om at ordningen med delvis fritak i KRL-faget var i strid med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 18 nr. 4 (avgjørelse 3. november 2004).

⁵ Jf. punkt 73 s.18 i andre uttalelse om Norge vedtatt 5. Oktober 2006 fra Den rådgivende komité for rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter.

Det er foretatt endringer i faget i 2005 og i 2008, som i sum imøtekommer kritikken fra FN-komiteen og dommen fra EMD. Endringene gjelder både lovbestemmelsene og læreplanen i faget. Navnet på faget er endret til Religion, livssyn og etikk (RLE). Navneendringen skal tydeliggjøre at religioner og livssyn skal behandles på en kvalitativ likeverdig måte. Leddet som regulerte innholdet i faget, er erstattet med et nytt andre ledd som angir mål og innhold i faget. Det skal sikre at innholdet er i samsvar med menneskerettighetene og ikke bidrar til kvalitative forskjeller mellom de ulike emnene i faget. Dommen i EMD har som forutsetning at en obligatorisk opplæring om religioner skal være objektiv, kritisk og pluralistisk. Denne formuleringen er tatt inn i lovteksten for å understreke at faget bygger på den samme forutsetningen. RLE-faget er nå tilpasset en mangfoldig og pluralistisk skole.

Foreldrene trenger ikke lenger søke om fritak, bare gi melding, og meldingen skal ikke grunngis. Kravet om årlig informasjon om innhold, arbeidsmåter og reglene for fritak er tatt inn i loven.

Det ble utarbeidet ny læreplan i faget religion, livssyn og etikk til skolereformen Kunnskapsløftet i 2005, som imøtekommer kritikken fra FN-komiteen i 2004. Kunnskapsmålene omfatter ikke kunnskapsmål som inneholder forkynnelse eller forutsetter deltakelse i religiøse aktiviteter. Etter dommen fra EMD er læreplanen endret i samsvar med lovendringene. Dette gjelder i hovedsak teksten om formålet med faget, som presiserer at opplæringen skal være objektiv, kritisk og pluralistisk og klargjør hva dette betyr i den praktiske undervisningen i faget.

Koshermat

Den jødiske minoriteten opplever at tilgangen på koshermat ikke er fullt ut tilfredsstillende. Problemer i forhold til tilgang skyldes i stor grad praktiske vansker i forbindelse med import. Manglende tilgang til kosherslaktet kylling i Norge skyldes forbudet mot kosherslakting i Norge ut fra dyrevelferdsloven, påvisning av salmonellabakterier i importerte kylling og vansker med å finne leverandører innenfor EØS som kunne oppfylle importkravene p.g.a. den salmonellagarantien som Sverige, Finland og Norge har etter EØS-avtalen. Ved et samarbeid mellom Kommunal- og regionaldepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Det Mosaiske Trossamfund i Oslo har man funnet løsninger knyttet til import av kosherslaktet kylling. Dette skjedde først gjennom en dispensasjon fra gjeldende regelverk til import av varmebehandlet kyllingslakt fra USA. Senere har Det Mosaiske Trossamfund i Oslo i samarbeid med tilsvarende trossamfund i Sverige funnet en leverandør av kosherslaktet kylling fra EØS-området, slik at import kan skje innenfor rammene av gjeldende EØS-basert regelverk om næringsmiddelhygiene.

Artikkel 8

Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning og til å opprette religiøse institusjoner, organisasjoner og foreninger.

Det foreligger ingen anbefaling fra Rådgivende komité.

Barnehager

I lov om barnehager (barnehageloven) av 17. juni 2005 nr. 64, § 2, første ledd, lovfestes barnehagens innhold. I § 2, tredje ledd heter det at: ”Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse og forståelse for bærekraftig utvikling”.

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver omtales ulike fagområder som barnehagene skal arbeide med. *Etikk, religion og filosofi* understreker at barnehagen skal bidra til at barna utvikler toleranse og interesse for hverandre og respekt for hverandres bakgrunn, uansett kulturell og religiøs eller livssynsmessig tilhørighet.

Dette skal oppnås ved at personalet bl.a. må:

- skape interesse for og bidra til forståelse og toleranse for forskjellige kulturer og ulike måter å leve på, og
- markere andre religiøse, livssynsmessige og kulturelle tradisjoner som er representert i barnehagen.

Kunnskapsdepartementet har utarbeidet en rekke temahefter for å støtte opp om barnehagenes arbeid med innføring av Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Et av heftene omhandler *språklig og kulturelt mangfold*. Hftet har som mål å utfordre barnehagens personale til å reflektere kritisk over hvordan en kan utvikle en flerkulturell barnehage og å stimulere til å velge innhold og arbeidsmåter som fremmer likeverd og ivaretar ulike barns behov.

Se for øvrig rapportering under art. 7

Artikkel 9

1. *Partene forplikter seg til å anerkjenne at retten til ytringsfrihet for enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, omfatter frihet til å ha meninger og å motta og meddele opplysninger og idéer på minoritetsspråket, uten inngrep av offentlige myndigheter og uten hensyn til grenser. Partene skal innenfor rammen av sitt rettssystem sikre at personer som tilhører en nasjonal minoritet, ikke blir utsatt for diskriminering i sin adgang til mediene.*
2. *Paragraf 1 skal ikke hindre Parter fra å kreve lisensiering av radio- og fjernsynskringkasting eller kinoforetak, uten diskriminering og basert på objektive kriterier.*
3. *Partene skal ikke hindre personer som tilhører nasjonale minoriteter, i å skape og bruke trykte medier. Innenfor de rettslige rammer for radio- og fjernsynskringkasting, skal de så langt som mulig og under hensyn til bestemmelsene i avsnitt 1, sikre at personer som tilhører nasjonale minoriteter, gis mulighet til å skape og bruke sine egne medier.*
4. *Innenfor rammen av sitt rettssystem skal Partene treffe egnede tiltak for å lette adgang til mediene for personer som tilhører nasjonale minoriteter og for å fremme toleranse og gi mulighet for kulturelt mangfold*

Rådgivende komité's anbefalinger mht adgang til media og tilstedeværelse i media for personer som tilhører nasjonale minoriteter:

Pkt. 105. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å vurdere nasjonale minoriteters behov for adgang til elektroniske og trykte media og trappe opp den offentlige støtten til dette formålet.

Pkt. 106. Samtidig som hensynet til medias redaksjonelle frihet ivaretas, bør myndighetene sterkt oppfordre media til å utvide dekningen av nasjonale minoriteters problemer og i sin alminnelighet bli mer opptatt av å gjenspeile mangfoldet i det norske samfunnet.

Nasjonale minoriteters tilstedeværelse i media

Det er opprettet en ny tilskuddsordning for uke- og månedsaviser som forvaltes av Norsk kulturråd. Den nye tilskuddsordningen skal opprettholde og utvikle uke- og månedsaviser med ulike kulturell og samfunnsmessig verdi, og i retningslinjene har Kulturrådet særskilt trukket fram aviser som dekker kulturelle, økonomiske og sosiale tema ut fra et etnisk minoritetsperspektiv. Den kvenske avisen Ruijan Kaiku fikk tildelt 1 million kroner fra Kulturrådet i 2009, i tillegg fikk avisen 400 000 kroner fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Disse tildelingene innebærer en solid økning i tilskuddet sammenlignet med tidligere år.

Norges rikskringkastings vedtekter (NRK) § 14 slår fast at (endring vedtatt av generalforsamlingen 29. juni 2009):

”NRK skal styrke norsk språk, identitet og kultur nå fast at b. [...]NRK skal ha programmer for nasjonale og språklige minoriteter, og videre at c. NRK skal formidle kunnskap om ulike grupper og om mangfoldet i det norske samfunnet. NRK skal skape arenaer for debatt og informasjon om Norge som et flerkulturelt samfunn.[...]”

Artikkel 10

- 1. Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til fritt og uhindret å bruke sitt minoritetsspråk privat og offentlig, i tale og skrift.*
- 2. I områder som tradisjonelt eller i betydelig antall er bebodd av personer som tilhører nasjonale minoriteter, skal Partene, dersom disse personene anmoder om det og når en slik anmodning svarer til et reelt behov, søke så langt som mulig å legge forholdene til rette for bruk av minoritetsspråket i samkvem mellom disse personene og forvaltningsmyndighetene.*
- 3. Partene forplikter seg til å garantere retten for enhver person som tilhører en nasjonal minoritet til straks å bli underrettet på et språk vedkommende forstår, om grunnene til at vedkommende er pågrepet og om innholdet i og grunnen til en eventuell siktelse mot ham eller henne, og til å forsvare seg på dette språket, om nødvendig med vederlagsfri bistand av en tolk.*

Rådgivende komité's anbefaling mht bruk av minoritetsspråk i samkvem med forvaltningsmyndigheter:

Pkt. 111. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å undersøke minoritetenes, særlig kvenenes, behov med hensyn til offentlig bruk av deres språk og til i samarbeid med dem å ta de nødvendige skritt både i lovgivningen og i praksis for å dekke disse behovene i samsvar med rammekonvensjonens artikkel 10.

GJENNOMFØRING:

Norge har ratifisert Europarådets pakt om region- eller minoritetsspråk, og leverte i 2008 sin fjerde rapport om oppfylling av pliktene Norge har tatt på seg. Når det gjelder arbeid for å beskytte de nasjonale minoritetsspråkene i Norge, kvensk, romani og romanes, viser vi til rapportene om Minoritetsspråkpakten, og Europarådets ekspert- og ministerkomités merknader til disse. Ansvar for Minoritetsspråkpakten ble i juni 2009 overført fra Kultur- og kirkedepartementet til Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Etter 1. januar ble ansvaret flyttet videre til FAD (se Forord om overflytting av ansvaret for nasjonale minoriteter). Ingen av overflyttingene innebærer noen realitetsendring for saksfeltet eller gjennomføringen av Minoritetsspråkpakten i Norge.

Artikkel 11

- 1. Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å bruke sitt etternavn (patronymikon) og fornavn på minoritetsspråket, samt rett til offisiell anerkjennelse av dem, på en måte som er fastsatt i deres rettssystem.*
- 2. Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å fremvise skilt, inskripsjoner og annen informasjon av privat art som er synlig for allmennheten, på sitt minoritetsspråk.*
- 3. I områder som tradisjonelt er bebodd av et betydelig antall personer som tilhører en nasjonal minoritet, skal Partene innenfor rammen av sitt rettssystem, herunder avtaler med andre stater der det er aktuelt, og under hensyn til sine særegne forhold, søke å fremvise tradisjonelle stedsnavn, gatenavn og andre topografiske angivelser beregnet på allmennheten, også på minoritetsspråket når det er tilstrekkelig etterspørsel etter slike angivelser.*

Rådgivende komités anbefaling mht bruken av minoritetsspråk i personnavn:

Pkt. 117. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å treffe de nødvendige tiltak for å sikre at gjeldende nasjonale lovgivning med hensyn til topografiske angivelser blir rett anvendt på lokalt nivå i samsvar med rammekonvensjonens artikkel 11 nr. 3.

GJENNOMFØRING

Personnavn - Navneloven

Navneloven (lov 7. juni 2002 nr. 19) § 4 nr. 1 gir stor frihet til å velge navn, men navn som færre enn 200 personer har til etternavn, vil være beskyttet. Det innebærer at man må ha en viss tilknytning for å kunne ta navnet.

Etter navneloven kan personer med samisk bakgrunn eller annen bakgrunn fra en nasjonal minoritet ta igjen et beskyttet navn tilbake til tippoldeforeldrene. Dersom det er sannsynlig at fornorskningspolitikken var medvirkende til at et navn ikke ble ført videre til den det gjelder, bør vedkommende gis anledning til å gå noe lenger tilbake i slekten enn til tippoldeforeldrene for å hente navnet. I rundskriv G20/2002 om Lov om personnavn side 51 står det at det må vises romslighet i kravene til dokumentasjon for at noen slektninger i rett oppstigende linje har brukt navnet.

Etter samisk navneskikk benyttes besteforeldrenes fornavn – eller også foreldrenes fornavn – med en ending som viser slektskap. Dette tillates etter navneloven § 4 første ledd nr. 2 i.f.

Endringene som ble gjort med den nye navneloven, er i tråd med innspill fra Sametinget. Erfaringen er at de nye bestemmelsene fungerer etter hensikten.

Stedsnavn

Endringene i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn trådte i kraft 1. august 2008. I lovens formålsparagraf (§ 1) kommer det klart frem at loven skal sikre hensynet til samiske og kvenske stedsnavn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtaler og konvensjoner. Loven fastsetter at det ved fastsettelsen av skrivemåter skal tas utgangspunkt i den lokale talemålsformen av stedsnavnet. Det vises for øvrig til Norges andre rapport av 2005.

I stedsnavnloven brukes begrepet stedsnavn som en fellesbetegnelse for navn på geografiske lokaliteter av ulike slag (punkt, linjer, områder). Dette kan være f.eks. terrengformasjoner som fjell/vann, kulturformasjoner som gårder/broer/tunneler, administrative områder som kommuner/sogn, samt bygninger og institusjoner. Begrepet (og loven) dekker altså mer enn navn på ”steder” slik dette ordet ofte brukes i dagligtalen.

Artikkel 12

- 1. Partene skal, der det er aktuelt, treffe tiltak på utdannings- og forskningsområdet for å fremme kunnskap om så vel sine nasjonale minoriteters som majoritetens kultur, historie, språk og religion.*
- 2. I denne forbindelse, skal Partene blant annet sørge for tilfredsstillende muligheter for læreropplæring og tilgang til lærebøker, samt lette kontakten mellom elever og lærere fra ulike samfunn.*
- 3. Partene forplikter seg til å fremme like muligheter for tilgang til utdanning på alle nivåer for personer som tilhører nasjonale minoriteter.*

Rådgivende komité's anbefaling utdanningssituasjonen for barn av rom og romanifolk/tatere:

Pkt. 123. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å videreføre tiltakene som allerede er truffet for å forbedre rom- og taterbarnas integrering og

skolesituasjon, og til i samarbeid med dem det gjelder å planlegge og gjennomføre nye tiltak og løsninger for å avhjelpe problemene som fremdeles finnes på dette området.

GJENNOMFØRING:

Innenfor programmet Kulturell verdsetting (KULVER) i Norges forskningsråd har det vært en forskningssatsing som blant annet har tatt for seg romanifolkets kultur og språk og folkets etniske identitet innenfor perioden 1500-1850 i Norden.

Kvensk/finsk i barnehager

Kunnskapsdepartementet forvalter tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Kommunene administrerer tilskuddet. Barn som tilhører nasjonale minoriteter, omfattes av ordningen. Departementet har imidlertid ikke oversikt over hvilke språkgrupper som til enhver tid får tilbud om tiltak for å bedre språkforståelsen.

Departementet har de siste årene henstilt fylkesmennene om å prioritere midler til utviklingsarbeid i kvenske barnehager. Foreløpig har det ikke vært aktuelle kvenske barnehager som har søkt om midler.

Ved innføring av Kunnskapsløftet 2006 ble det utarbeidet nye læreplaner. Som nevnt under art. 6 skal bl.a. elevene etter 7. trinn ha kjennskap til de nasjonale minoritetene i Norge.

Fylkesmennene i Troms og Finnmark, som har ansvaret for kvensk/finsk opplæringen, er opptatt av at det utvikles læremidler i kvensk. De har gjennom flere år fått midler til seminarer for lærere og til utvikling av læremidler i kvensk-finsk. (Oversikt over tildelte midler til læremidler i kvensk - legges som vedlegg.)

Når det gjelder utvikling av kvenske læremidler, er det behov for bistand fra det kvenske miljøet. Det påpekes i denne forbindelse at det kvenske språket må bli normert og grammatikken ferdigstilt slik at grunnlaget for å utvikle læremidler er til stede.

Det er bl.a. gitt midler til å utvikle kvensk.no, som er et digitalt læreverk for grunnskolen, samt til et digitalt læreverk, Aikamatka, for elever i videregående opplæring. Ved Høgskolen i Finnmark arbeides det med en oversikt over eksisterende læremidler i/om kvensk knyttet opp mot kompetansemål og trinn. Oversikten skal ferdigstilles våren 2010.

Kvensk/finsk i grunnskolen

Opplæring i finsk som andrespråk tilbys elever med kvensk-finsk bakgrunn i Troms og Finnmark. I skoleåret 2009/2010 er det 765 elever i grunnskolen som får slik opplæring. Fylkesmannen i Finnmark melder at i inneværende skoleår er det 545

elever i Finnmark som har finsk som andrespråk. Av disse får 40 elever opplæring i kvensk; de øvrige i finsk. Fylkesmannen i Troms melder at der er det ingen i kommunene som ønsker opplæring i kvensk.

Det har de siste årene vært en stadig nedgang i antall grunnskoleelever som får slik opplæring. Særlig mange er det som velger bort kvensk/finsk ved overgangen 5. til 6. trinn. I strategisk plan 2009/10 – Finsk som andrespråk for fylkesmennene i Troms og Finnmark heter det at ”En årsak kan være at kravene til elevene fra og med disse trinnene og videre på ungdomstrinnet blir større. Finsk er et eksamensfag, og et ekstra språkfag forutsetter stor egeninnsats og motivasjon. En annen årsak kan være at resultatet av manglende læremidler gjør at faget oppleves mindre interessant når elevene blir eldre. Tilbakemeldinger fra elever tyder også på at de opplever lite faglig progresjon utover i skoleløpet.”

Finsk/kvensk

Kommuner	Finsk	Kvensk	Sum antall elever
Alta	62		62
Båtsfjord	53		53
Gamvik	2		2
Hammerfest	0		0
Hasvik	2		2
Karasjok	19		19
Kautokeino	12		12
Kvalsund	5		5
Lebesby	24		24
Porsanger	16	40	56
Sør-Varanger	90		90
Tana	58		58
Vadsø	152		152
Vardø	10		10
	505	40	545

Alta inkluderer AKG

Tana inkluderer Tana Montessori

Se for øvrig tabell med GIS- tall over grunnskoleelever i Finnmarks som får finskopplæring (Vedlagt) (Snakke med KD om terminologi: *finskopplæring*)

Kvensk/finsk i videregående opplæring

I videregående opplæring er det skoleåret 2009/2010 21 elever med finsk som andrespråk. (Se ytterligere omtale i vedlegg)

Regionalt nivå ved fylkesmennene vil bl.a. satse på samarbeid over landegrensene, informasjon og veiledning, læremidler og kompetanseutvikling for å motivere til opplæring i finsk som andrespråk.

Rom og romanifolket/tatere

Barn av rom og romanifolket/tatere bruker barnehage i mindre grad enn majoritetsbefolkningen. For å gi alle like muligheter er myndighetene opptatt av å tilrettelegge barnehagetilbud slik at også foreldre med barn fra nasjonale minoriteter i større grad skal se barnehagen som et viktig tilbud – ikke minst med hensyn til integrering og språkutvikling.

I Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo har Kunnskapsdepartementet blant annet følgende tiltak på barnehageområdet:

1. Tilrettelegge for tilbud om barnepass i tilknytning til voksenopplæringstilbudet for unge voksen rom i Oslo.
2. Rekruttering av rombarn til barnehagen.

Tiltakene vil bli fulgt opp via Fylkesmannen i Oslo og Akershus, i samarbeid med Oslo kommune.

Det har lenge vært en utfordring å få romelever til å møte på og å redusere deres fravær fra grunnskolen. Oslo kommune og Kunnskapsdepartementet har drøftet tiltak og utfordringer med tanke på bedre tilrettelegging av tilbudene. Som en oppfølging av Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo har Kunnskapsdepartementet satt i gang et arbeid for nærmere å avklare forholdet mellom norsk og internasjonal rett på opplæringsområdet. (Kan komme nærmere tilbake til dette i løpet av våren.)

Prosjektet ”*Romanfolket/tater – fra barn til voksen*” ble avsluttet høsten 2009.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet har i perioden 2004 – 2009 gitt støtte til prosjektet, som har vært drevet av Dronning Mauds Minnes Høgskole og Høgskolen i Sør-Trøndelag. Erfaringene fra prosjektet er positive både med tanke på bedre tilrettelegging av skoletilbud for barna i reiseperioder og fordi kunnskap om tater og deres kultur er økt blant elever og foreldre som har vært involvert i prosjektet. Gjennom de fem årene prosjektet har vart, er det lagt betydelig vekt på å opparbeide tillit mellom partene, og det har vært satset på utstrakt informasjon og veiledning til barnehager og skoler. Myndighetene er innstilt på at erfaringene videreføres i en mer permanent form. Jf omtale s. 40. (Henvis mer spesifikt)

Lærerutdanning

Universitetet i Tromsø tilbyr emner i kvensk tilsvarende totalt 90 studiepoeng (studiepoeng = de europeiske ECTS-credits)

I tillegg tilbyr Universitetet i Tromsø både bachelorgrad og mastergrad i finsk litteratur samt mastergrad i finsk språk. Mastergrad i finsk kan også tas med PPU slik at man får undervisningskompetanse i skolen.

Antall eksamener etter 1-, 2-, og 3- årige studier m.v. på universitetet, kan ikke hentes ut fra databasen, men statistikk fra Universitetet i Tromsø over avlagte eksamener i de kvenske emnene de tilbyr, ligger vedlagt. (Vedlegg X)

Artikkel 13

- 1. Innenfor rammen av sitt utdanningssystem skal Partene anerkjenne at personer som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å opprette og drive sine egne private utdannings- og opplæringsinstitusjoner.*
- 2. Utøvelsen av denne rettigheten skal ikke medføre noen økonomisk forpliktelse for Partene.*

Rådgivende komité's anbefaling:

129. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å opprettholde og videreutvikle initiativene de har tatt for å styrke gjensidig forståelse og tverrkulturell utveksling gjennom utdanning. Det er i denne forbindelse viktig å ta tilbørlig hensyn til visse gruppers situasjon, skepsis og særlige behov, blant annet romanifolkets/taternes, og systematisk trekke deres representanter inn i beslutningsprosessen. Det bør videre rettes særlig oppmerksomhet mot betydningen av å bevisstgjøre lærerne som arbeider i flerkulturelle miljøer, og gi dem spesialopplæring.

GJENNOMFØRING:

Kunnskapsdepartementet har ikke mottatt noen henvendelser fra personer fra nasjonale minoriteter som ønsker å opprette eller drive private utdannings- og opplæringsinstitusjoner.

Artikkel 14

- 1. Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å lære sitt minoritetsspråk.*
- 2. I områder som tradisjonelt eller i betydelig antall er bebodd av personer som tilhører nasjonale minoriteter, skal Partene, dersom det er tilstrekkelig etterspørsel, så langt som mulig og innenfor rammen av sitt utdanningssystem, søke å sikre at personer som tilhører disse minoritetene, har tilfredsstillende muligheter for å lære minoritetsspråket eller motta undervisning på dette språket.*
- 3. Paragraf 2 i denne artikkel skal gjennomføres uten at læring av eller undervisning på det offisielle språket derved berøres.*

Rådgivende komité's anbefalinger vedrørende undervisning i og på minoritetsspråk:

135. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til, i samarbeid med representanter for kvenene, å gjøre en mer besluttsom innsats for å følge opp initiativene som er tatt, tilføre dem tilstrekkelige ressurser og bringe dem et skritt videre, slik at det så snart som mulig blir lagt til rette for fullverdig opplæring i kvensk.

136. Likeledes oppfordres myndighetene til å undersøke nåværende behov for og etterspørsel etter opplæring i og på minoritetsspråk og å sikre at Norge har et hensiktsmessig rettslig grunnlag for å imøtekomme eventuelle etterspørseler på dette området der vilkårene fastsatt i rammekonvensjonens artikkel 14 nr. 3 er oppfylt.

GJENNOMFØRING:

Særskilt språkopplæring

I Norges 2. rapport ble det vist til rettighetene til særskilt språkopplæring for elever fra språklige minoriteter i grunnskolen, jf. opplæringsloven § 2-8. Tilsvarende rettigheter er nå iverksatt for elever fra språklige minoriteter i videregående opplæring, jf. opplæringsloven § 3-12. Bestemmelsene slår fast at elever med et annet morsmål enn norsk og samisk har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk, til å følge den vanlige opplæringen i skolen. Elever som har så dårlige norskferdigheter at de ikke kan følge undervisningen når denne blir gitt på norsk, vil i tillegg ha rett til morsmålsopplæring, tospråklige fagopplæring eller begge deler i en overgangsperiode.

Det har i liten grad blitt gitt opplæring i de nasjonale minoritetenes språk i samsvar med § 2-8, jf. under. Det har, etter det Kunnskapsdepartementet er kjent med, ikke vært søkt om opplæring etter § 3-12 i opplæringsloven for noen av de nasjonale minoritetene.

Språkopplæring for romanifolket/taterne

I skoleåret 2009-2010 får tre elever opplæring i romani som morsmål, mens en elev får tospråklig fagopplæring der romani benyttes.

Artikkel 15

Partene skal skape de forutsetninger som er nødvendige for at personer som tilhører nasjonale minoriteter, sikres effektiv deltakelse i det kulturelle, sosiale og økonomiske liv og i offentlige anliggender, særlig de som berører dem.

Rådgivende komiténs anbefalinger vedr. effektiv deltakelse i beslutningsprosesser av personer som tilhører nasjonale minoriteter:

146. Med hensyn til gjeldende ordninger for samråd med minoritetene og deres medvirkning ved beslutninger som berører dem, oppfordrer Den rådgivende komité myndighetene til i samarbeid med representantene for de nasjonale minoritetene å finne ut hvordan ordningene kan styrkes på rettslig nivå og gjøres mer effektive i praksis. Særlig bør minoritetens medvirkning gjøre det mulig å sikre at tiltak som

treffes i henhold til rammekonvensjonen, faktisk blir gjennomført på lokalt og regionalt nivå, og at den faktiske deltakelsen av personer som tilhører nasjonale minoriteter, i det sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske liv blir bedre.

147. Myndighetene bør sørge for at finnmarksloven anvendes på en hensiktsmessig måte i forhold til alle berørte personer, og bør i denne sammenheng ta hensyn til kvenenes situasjon og den uro som de har uttrykt.

148. Myndighetene bør øke innsatsen for å fremme deltakelse av personer som tilhører nasjonale minoriteter, i valgte og oppnevnte offentlige organer både på sentralt og lokalt nivå. I tillegg bør myndighetene jevnlig følge opp situasjonen på dette området.

GJENNOMFØRING:

Det vises også til *Tiltak nasjonalt for å følge opp resultatene fra andre overvåkingssyklus, Del I punkt c.*

Vedr. pkt 147: Finnmarksloven er etnisk nøytral på den måten at den enkeltes rettsstilling ikke er avhengig av om man er same, nordmann, kven eller tilhører en annen befolkningsgruppe.

Et viktig element i finnmarksloven er etableringen av Finnmarkseiendommen. Ved ikrafttredelsen av loven ble all tidligere statsgrunn i Finnmark overført til lokalt eierskap gjennom Finnmarkseiendommen. Samtidig stadfester loven at alle innbyggerne i fylket har rett til å utnytte naturressurser på Finnmarkseiendommens grunn.

Et annet viktig element i loven er kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter. Loven etablerer en kommisjon, Finnmarkskommisjonen, som skal ta stilling til krav om rettigheter til land- og vannområder uavhengig av etnisk tilhørighet.

Vedr. pkt 146 og 148

Dialog med representanter for de nasjonale minoriteter står sentralt i politikk og tiltak. Kvalifisering av nasjonale minoriteters organisasjoner som dialogpartnere prioriteres. Det vises til omtale under Del 1, pkt a. Flere av organisasjonene har på denne måten blitt styrket i sin rolle som samhandlingspartner i kontakten med myndighetene.

Organisasjonene har blant annet blitt involvert i arbeidet med utvikling av politikk og tiltak, gjennom av Kontaktforum, Stiftelsen Romanifolkets kulturfond, evalueringen av organisasjonsstøtten, det nye utvalget som skal se på gjennomføringen av norsk politikk overfor romanifolket/taterne frem til i dag og det nye Samrådet med rom. Tillitskapende virksomhet har vært prioritert og vil bli videreført.

I det nye samrådet med rom vil i likhet med Kontaktforum de forskjellige fagdepartementene trekkes inn etter behov.

I tillegg til møtene i Kontaktforumet har myndighetene et eget ansvar for å føre dialog med og trekke de nasjonale minoriteter inn i arbeidet med saker som angår dem. er.

Dette praktiseres forskjellig og det er fortsatt behov for å gjøre både sentrale og lokale myndigheter oppmerksom på dette ansvaret. Det har i flere tilfeller vært samordnende departement som har formidlet kontakten mellom de nasjonale minoritetene og de aktuelle myndighetene etter anmodning fra de nasjonale minoritetene. Etter hvert har fagmyndighetene selv overtatt den direkte kontakten med de nasjonale minoritetene. Flere organisasjoner mener at departementene i enda større grad bør trekke inn og legge til rette for at de nasjonale minoritetene skal kunne delta i politikktutviklingen,

Øvrige fagdepartementers samarbeid med de nasjonale minoritetene:

Involvering av frivillige organisasjoner mv.

Barne- og likestillingsdepartementet har i forbindelse med arbeidet med handlingsplanen for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering hatt møter med og/eller fått innspill til innretning og tiltak i planen fra Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Sametinget, Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og myndighetene, en rekke frivillige organisasjoner som jobber mot diskriminering av personer med minoritetsbakgrunn, hovedorganisasjonene i arbeidslivet, Oslo kommune, ulike aktører på boligmarkedet og forskere på ulike fagområder.

Frivillige organisasjoner som jobber for å bekjempe og forebygge etnisk diskriminering er invitert til å delta i en referansegruppe for oppfølging av planen. Handlingsplanen ble blant annet presentert på møte i Kontaktforum for nasjonale minoriteter høsten 2009. Organisasjonene for nasjonale minoriteter er invitert til å utpeke en representant fra hver av de nasjonale minoritetsgruppene i Norge (jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (taterne) og skogfinner) til å delta i referansegruppen for oppfølging av planen.

Språkmeldingen

Regjeringen la i 2008 fram en stortingsmelding om språk i Norge, St.meld. nr. 35 (2007-2008), Mål og mening – Ein heilskapeleg norsk språkpolitikk.

Hovedfokus i meldingen er norsk språk og det norske språkets posisjon som fullverdig og samfunnsbærende språk i Norge, men den tar også opp spørsmål som gjelder urfolksspråk og ulike minoritetsspråk, både samiske språk, språkene til nasjonale minoriteter, tegnspråk og andre minoritetsspråk i Norge. I meldingen presenteres det bl.a. status for språkene, Europarådets merknader til Norges oppfyllelse av Minoritetsspråkpakten, og det blir drøftet tiltak for å styrke og verne de ulike språkene.

I forbindelse med arbeidet med språkmeldingen ble ulike representanter for de nasjonale minoritetene i Norge i 2006 invitert til å møte departementet og drøfte aktuelle problemstillinger, og departementet mottok flere innspill til meldingen.

Kulturlova

Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd, kulturlova, trådte i kraft 1. august 2007. Lovens formål er ”å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk”.

Under lovens § 3, statens oppgaver, heter det i andre ledd at ”Staten skal utforma verkemiddel og gjennomføra tiltak for å fremja og verna eit mangfald av kulturuttrykk i samsvar med internasjonale rettar og plikter.” I forarbeidene til loven pekes det på at man her referer til de folkerettslige retter og plikter Norge er bundet av, og at rammekonvensjonen om vern av nasjonale minoriteter er en sentral konvensjon i den forbindelse.

Utkast til loven ble sendt på høring i november 2006, og blant høringsinstansene som mottok høringen var bl.a. ulike interesseorganisasjoner med tilknytning til nasjonale minoriteter: Norsk Rom-befolkning, Den norske Rom-forening, Foreningen Roma, International Romani Unions representative in Norway, Landsorganisasjonen for Romanifolket, Taternes Landsforening, Norske Kveners Forbund, Skogfinske Interesser i Norge og Det Mosaiske Trossamfund i Oslo.

På møtet i kontaktforum høsten 2009 informerte UD om det nyetablerte Forum for minoriteter i tilknytning til menneskerettighetsrådet i Geneve, som arrangert for annen gang i november 2009. Norske myndigheter gav uttrykk for at deltakelse fra norske minoriteter ønskes velkommen.

I forbindelse med forberedelsesarbeidet til den første høringen av Norges Universal Periodic Review (UPR) i FNs menneskerettighetsråd i Geneve i desember 2009 benyttet Norske kveners forbund (NKF) anledning til å gi kommentarer.

Prosjektet ”Romanifolket/tater – fra barn til voksen”

Prosjektet ”Romanifolket/tater – fra barn til voksen” ble avsluttet med en konferanse i 2009. Erfaringene fra prosjektet er gode både når det gjelder barnehage- og kulturdelen og skoledelen, og en har funnet det ønskelig å videreføre oppgavene som mer permanent ordning.

Dronning Mauds Minne høgskole (DMMH), Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) og Taternes landsforening (TL) skal i samråd med Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) utarbeide en plan for videreføring av arbeidet. Første del i arbeidet med videreføring av prosjektet bør kunne defineres som en etableringsfase. Det ses som viktig at organsieringen av arbeidet skjer slik at det etableres en god samarbeidsmodell mellom alle parter. Ressursrammen for videreføringen er ikke endelig gitt. Som ledd i planleggingsarbeidet skal en vurdere behovet for nettbaserte tjenester – spesielt rettet mot lærere, og vektlegge videreutvikling av modellen for fjernundervisning. I planleggingsarbeidet skal NAFO, DMMH, HiST og TL vurdere på hvilken måte andre organisasjoner /foreninger som representerer taterne kan trekkes med i arbeidet fremover.

Artikkel 18

- 1. Partene skal, der det er nødvendig, søke å inngå bilaterale og multilaterale avtaler med andre stater, særlig nabostater, for å sikre beskyttelsen av personer som tilhører de berørte nasjonale minoriteter.*
- 2. Der det er relevant, skal Partene treffe tiltak for å oppmuntre til samarbeid over grensene.*

Rådgivende komité's anbefaling vedr bilateralt og regionalt samarbeid i minoritetsrelaterte saker:

152. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å videreføre og utvikle det regionale samarbeidet om beskyttelse av nasjonale minoriteter og til å trekke minoritetenes representanter helt og fullt inn i virksomhet som organiseres i denne forbindelse. Myndighetene oppfordres likeledes til å ta behørig hensyn til nasjonale minoriteters behov når de yter støtte til bilaterale og regionale samarbeidsprosjekter.

GJENNOMFØRING:

Nordisk arbeidsgruppe for nasjonale minoriteter ble opprettet i Oslo i 2004. I arbeidsgruppen som møtes årlig inngår Sverige, Finland og Norge, med Danmark som observatør. Arbeidsgruppen består av representanter for de departementene i de respektive landene som har ansvar for rapportering på Rammekonvensjonen og Europarådets Charter for regions- og minoritetsspråk. Arbeidsgruppens formål er erfaringsutveksling på myndighetsnivå om politikk, tiltak og ”good practises”.

VEDLEGG

Oversikt over støtte til nasjonal minoritetskultur

ABM-utvikling har gitt tilskudd til ulike museer, og har støttet ulike prosjekter med relevans for romanifolkets/taternes kultur.

- 2009: Glomdalsmuseet: Romanifolkets / taternes kulturminner. Dokumentasjonsprosjekt – kr 200 000.
- Haugalandmuseene: Formidling av de båtreisendes kultur og historie. Formidlingsprosjekt – kr 50 000.
- Haugalandmuseene: Fra havn til havn - til sjøs med romanifolket. Dokumentasjonsprosjekt – kr 100 000.
- 2008: Haugalandmuseene: Formidling av de båtreisendes kultur og historie. Formidlings- og dokumentasjonsprosjekt. Flerårig – kr 200 000.
- 2006: Karmsund folkemuseum: Båtreisende på Vestlandet / Romanifolket. Dokumentasjonsprosjekt. Flerårig – kr 500 000.

ABM-utvikling har gitt tilskudd til ulike museer, og har støttet en rekke prosjekter med relevans for kvensk kultur.

- 2010: Varanger museum: Kvenske navn på nett og kart (2-årig prosjekt, fikk også støtte i 2009). Dokumentasjons- og formidlingsprosjekt – kr 100 000.

- 2009: Landslaget for lokal- og privatarkiv: Minoriteter i offentlige arkiver – en undersøkelse. Forskningsprosjekt (kvener og samer) – kr 500 000.
- 2008: Kvensk institutt: Sikring av språkhistorisk materiale – kr 50 000.
- Landslaget for lokal- og privatarkiv / LLP: Minoriteter i offentlige arkiver – en undersøkelse. Forskningsprosjekt. Flerårig – kr 400 000.
- 2007: Landslaget for lokal- og privatarkiv: Minoriteter i offentlige arkiv. Forskningsprosjekt. Flerårig – kr 500 000.
- Nordnorsk fartøyvernsenter og Indre Sør-Troms museum: Havets helter på samisk, kvensk og norsk. Dokumentasjonsprosjekt – kr 120 000.
- Nord-Troms Museum: Kvenen i arkiv, bibliotek og museum. Seminar - kr 50 000.
- Sør-Varanger Museum: Bugøynes fiskevær og ”krabbehovedstad”. Dokumentasjonsprosjekt – kr 40 000.
- Kvensk Institutt/Kainun Instituti: Viskuttelemen – en lydutstilling om det tause folket – formidling av kvensk historie ved bruk av lyd – kr. 150 000.

ABM-utvikling og Norsk kulturråd har gitt tilskudd til ulike museer, og har støttet flere prosjekter med relevans for jødisk kultur.

- 2009: Jødisk Museum i Oslo: Engangstilskudd til dokumentasjon ved Jødisk museum – kr. 300 000.
- 2008: Jødisk Museum i Oslo: ”Å være jøde i Norge - er det et problem?” Seminarer, film – kr 125 000.
- Jødisk Museum i Trondheim: Kortfilm om den jødiske piken Cissi Klein – kr. 100 000.
- 2007: HL senteret: Nettbasert kunnskapsbase om folkemord og minoriteter. Formidlingsprosjekt – kr 100 000.

ABM-utvikling har videre støttet ulike prosjekter på museumsfeltet som inkluderer nasjonale minoriteter.

- 2010: Haugalandmuseene: Norges riksmonument mot 2014. Forprosjekt. Dokumentasjon og formidling – kr 100 000.
- Oslo museum: Mangfold i museene (tidligere kalt Minoritetsrekruttering til museene) – kr 600 000. Flerårig rekrutteringsprosjekt. Nettverket for minoriteter og kulturelt mangfold.
- Oslo museum: Spor på stedet. Formidlingsprosjekt – kr 300 000.
- 2009: Oslo museum: Minoritetsrekruttering til museene – kr 400 000.
- 2008: Oslo museum avd. IKM: Mangfoldsnettverket i mangfoldsåret. Forprosjekt til rekrutteringsprosjektet – kr 500 000.

Andre formål

Det gis økonomisk støtte til ulike minoritetsrelaterte tiltak på det øvrige kulturfeltet fra Norsk kulturråd.

- 2009: Foreningen Børselv: Kippari-festivalen 2009 – kr. 80 000.
- Lowri Rees: Dokumentarfilmen Romfolk og utdanning – kr. 150 000.
- Siivet Grenseløse bilder: Fem på tolv – videodokumentasjon av de siste bærere av opprinnelig kvensk kultur – kr. 150 000.
- 2008/2009: Nordreisa kommune: Kvenkulturfestivalen Baaski – kr. 155 000.
- 2008: Riddu Ridđu internasjonal urfolksfestival: Nisga'a Longhouse – kunstneriske aktiviteter/samling av arkitektur og boformer blant nordlige urfolk – kr 200 000.
- Siivet – Grenseløse bilder: Dokumentarfilm om den kvenske forfatteren Alf Nilsen-Børsskog – kr. 150 000.
- Siivet – Grenseløse bilder: Sanat/Ord – kvensk danseforestilling – kr. 200 000.
- Norske Kveners Forbund: Informasjonsmateriell – kvensk historie og kultur – kr. 75 000.
- 2007: Faction film: Dokumentarfilmen Blod & ære – en film om en moderne taterfamilie – kr. 225 000.
- Bernt Eide: Nasjonens barn (taterne) – dokumentasjon – kr. 100 000.
- Bernt Eide: Nasjonens barn – Rådhusgalleriet 5.-27. mai 2008 – utstilling – kr. 130 000.
- Hedmark fylkeskommune: Dokumentasjon av skogfinsk bebyggelse – kr. 200 000.
- 2005-2008: Høyskolen Dronning Mauds Minne: Romanifolkets fortellinger – kr. 500 000.

Kvensk/finsk i videregående skole

Utdanningsdirektoratet arbeider med å utvikle eksamensoppgaver i finsk som andrespråk som skal ta hensyn til at elever i følge læreplanen skal kunne kommunisere (ved skriftlig eksamen vil det si lese og skrive) på finsk *eller* kvensk. Dette innebærer *ikke* at det utarbeides egne eksamensoppgaver i/på kvensk, men at eksamensoppgavene i finsk som andrespråk har som mål at elever både skal kunne vise forståelse og skrive på enten finsk eller kvensk ut fra opplæringen de har fått. Elever skal få tekster på begge språk og kunne skrive på det språket de ønsker. Det er utfordrende å utarbeide eksamensoppgaver som tilfredsstillende disse behovene. Utdanningsdirektoratet har derfor etablert samarbeid med Kvensk institutt og Kvensk språkråd for å få hjelp til å utforme eksamenstekster på kvensk etter den til en hver tid gjeldende norm. Utdanningsdirektoratet kommer også til å sende ut eksempeleoppgaver for finsk som andrespråk etter 10. trinn og etter VG3 i løpet av

våren 2010 og be om tilbakemeldinger på disse fra lærere som underviser i finsk og/eller kvensk. Fylkesmannen i Troms deltar i dette arbeidet.

Påmeldinger til eksamen i finsk som andrespråk etter VG3:

I og med at det er en overgangsperiode mellom R94 og LK06 har det blitt gjennomført eksamen etter begge læreplaner. Eksamen etter R94 har i hovedsak vært et tilbud til privatister, men det har ikke vært noen påmeldinger i finsk som andrespråk etter R94 i perioden.

Tall for påmeldinger i finsk som andrespråk etter LK06 er hentet fra Prøveadministrasjonssystemet (PAS) er et innregistreringssystem for eksamener, nasjonale prøver og kartleggingsprøver for grunnskolen og videregående opplæring. Finsk som andrespråk er trekkfag for elever. Når det gjelder eksamen etter "læreplan i finsk som andrespråk" så kan eleven selv velge om han/hun svarer på finsk eller kvensk. Læreplanen har mange kompetansemål som sier "på finsk eller kvensk", men hittill har ingen valgt å svare på kvensk.

Våren 2009: påmeldt 4 kandidater - alle gjennomførte eksamen

Høsten 2009: påmeldt 3 kandidater - alle gjennomførte eksamen

Våren 2010 - påmeldt 3 kandidater - eksamen er ikke gjennomført ennå.

Fra og med våren 2011 regner en med å ha eksamensoppgaver med både kvenske og finske tekster på plass.

Når det gjelder hvorvidt elever til nå har valgt å svare på kvensk eller ikke til eksamen, finnes ingen reell kunnskap om dette.

Vedlegg
Brev UiT

Vedlegg
Allmennkringkastingen

